Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

P3378

[Total No. of Pages : 4

[5554]-11

B.Ed. (Part - I) (General)

EDUCATION FOR NEW TIMES (New)

(2008 Pattern) (Paper - I) (Theory)

Time : 3 Hours] *[Max. Marks : 80*

Instructions to the candidates:

1) *All questions are compulsory.*
2) *Answers to the two sections should be written in separate answer-books.*
3) *Figures to the right indicate full marks.*
4) *Essay type questions carry twelve marks and the answers of the same are expected to be written in 300 to 350 words.*
5) *Short answer type questions carry four marks & answers of the same are expected to be written in 130 to 150 words.*
6) *Students should specifically follow limitation of words.*
7) *In any condition, student will not get supplement.*

munotes.in

SECTION - I

Q1) What is Education? Explain with examples the functions of Education regarding Individual Development. Write any two situations of Informal Education for Students Development. **[12]**

OR

"Philosophy, Goals and Curriculum of Education as per Mahatma Gandhi is the reflection of his philosophy of life in Education". Discuss.

Q2) What are the characteristics of Liberal and Vocational Education? Write importance of co-ordination between Liberal and Vocational Education for creation of complete personality. **[12]**

OR

What are the objectives of education as per Kothari Commission? Which recommendations are made by this commission to achieve these objectives?

P.T.O.

Q3) Write short answers of any four from the following : **[16]**

a) Inter-relationship between Education and Philosophy.

b) Necessity of Education for peace.

c) Any four Aims of Modern Education.

d) Four qualities of good teacher for new times.

e) Contribution of Mahatma Phule to Women Education.

f) Difference between formal and non-formal Education.

SECTION - II

Q4) Explain concept of Globalization and its effect on Indian Education System with the help of the following points : **[12]**

a) Curriculum

b) Teaching Method

c) Teacher's Role

OR

Explain concept of community? How community plays its role as an agency of Education? How a school can become community development centre. Discuss.

munotes.in

Q5) Describe the interactions in school. As a teacher which efforts will you take for the healthy interactions in the school? **[12]**

OR

What is meant by sustainable development? Explain importance of creation of favourable atmosphere for sustainable development and Futurology of Education.

Q6) Write answers of any four questions in short : **[16]**

a) Difference between reference group and peer group.

b) Explain the concepts of Liberalization and privatization.

c) Which are the functions of school?

d) Need of awareness regarding mass communication media.

e) Explain the concept of reflective education.

f) Write functions of state regarding education.

● ● ●

Total No. of Questions : 6]

P3378

[5554]-11

B.Ed. (Part - I) (General)

EDUCATION FOR NEW TIMES (New)

(2008 Pattern) (Paper - I) (Theory)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास] *[एकूण गुण : 80*

सूचना :- 1) सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.
2) दोन विभागांची उत्तरे स्वतंत्र उत्तरपत्रिकेत लिहा.
3) उजव्या बाजूचे अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.
4) निबंधवजा प्रश्न बारा गुणांचा असून उत्तर 300 ते 350 शब्दांत अपेक्षित आहे.
5) लघुत्तरी चार गुणांच्या प्रश्नांचे उत्तर 130 ते 150 शब्दांत अपेक्षित आहे.
6) उत्तरासाठी दिलेली शब्दमर्यादा कटाक्षाने पाळावी.
7) कोणत्याही परिस्थितीत विद्यार्थ्यांना पुरवणी मिळणार नाही.

विभाग - I

प्रश्न 1) शिक्षण म्हणजे काय? शिक्षणाची व्यक्तिविकासाची कार्ये सोदाहरण स्पष्ट करा. विद्यार्थ्यांच्या व्यक्ति विकासासाठी सहज शिक्षणाचे कोणतेही दोन प्रसंग लिहा. **[12]**

किंवा

''महात्मा गांधींचे जीवनविषयक तत्त्वज्ञान त्यांच्या शिक्षणविषयक तत्त्वज्ञान, ध्येये व अभ्यासक्रमात प्रतिबिंबित झाले आहे.'' या विधानाची चर्चा करा.

प्रश्न 2) उदार व व्यावसायिक शिक्षणाची वैशिष्ट्ये कोणती? परिपूर्ण व्यक्तिमत्वाच्या निर्मितीसाठी उदार व व्यावसायिक शिक्षणातील समन्वयाचे महत्व लिहा. **[12]**

किंवा

कोठारी आयोगानुसार शिक्षणाची उद्दिष्टे कोणती? ही उद्दिष्टे साध्य करण्यासाठी या आयोगाने कोणत्या शिफारशी सांगितल्या आहेत?

munotes.in

प्रश्न 3) पुढीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. **[16]**

अ) शिक्षण व तत्त्वज्ञानातील परस्पर संबंध

ब) शांततेसाठी शिक्षणाची आवश्यकता

क) आधुनिक शिक्षणाची कोणतीही चार ध्येये.

ड) नवीन काळातील शिक्षकाचे चार गुण

इ) महात्मा फुले यांचे स्त्री शिक्षणातील योगदान

फ) औपचारिक शिक्षण व अनौपचारिक शिक्षणातील फरक

विभाग – II

प्रश्न 4) जागतिकीकरणाची संकल्पना स्पष्ट करून तिचे भारतीय शिक्षणव्यवस्थेवर कोणते परिणाम झाले ते खालील मुद्यांच्या आधारे स्पष्ट करा. **[12]**

अ) अभ्यासक्रम

ब) अध्यापन पध्दती

क) शिक्षकाची भूमिका

किंवा

'समुदाय' ही संकल्पना स्पष्ट करा. शिक्षणाची कार्यवाहिनी म्हणून समुदायाची भूमिका कशी असते? शाळा हे समुदाय विकासाचे केंद्र कसे बनू शकते याची चर्चा करा.

प्रश्न 5) शाळेमध्ये घडून येणाऱ्या आंतरक्रियांचे वर्णन करा. शाळेतील आंतरक्रिया निकोप राहण्यासाठी शिक्षक या नात्याने तुम्ही कोणते प्रयत्न कराल. **[12]**

किंवा

शाश्वत विकास म्हणजे काय? शाश्वत विकासासाठी पोषक वातावरण निर्मिती व भविष्यकाळासाठीच्या शिक्षणाचे आजच्या समाजातील महत्व स्पष्ट करा.

प्रश्न 6) खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. **[16]**

अ) संदर्भ समूह व समवयस्कांच्या समूहातील फरक

ब) उदारीकरण व खाजगीकरण या संकल्पना स्पष्ट करा.

क) शाळेची कार्ये कोणती?

ड) समूह संपर्क साधनांविषयीच्या जागृतीची गरज.

इ) परावर्तित शिक्षणाची संकल्पना स्पष्ट करा.

फ) राज्यसंस्थेची शिक्षणविषयक कार्ये लिहा.

● ● ●

munotes.in

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

P3379

[Total No. of Pages : 4

[5554]-12

B.Ed. (General)

PSYCHOLOGY OF DEVELOPMENT AND LEARNING

(2008 Pattern) (Paper - II)

Time : 3 Hours] *[Max. Marks : 80*

Instructions to the candidates:

1) *All questions are compulsory.*
2) *Answers to the two sections should be written in separate answer books.*
3) *Figures to the right indicate full marks.*
4) *The word limit for answers to the 12 marks questions is 300-350.*
5) *The word limit for answers to the 4 marks questions is 130-150.*
6) *No supplement shall provided to the students.*

munotes.in

SECTION - I

Q1) What is the meaning of Heredity? What is the meaning of Environment? Explain with examples how Heredity and Environment affect the growth and development of a child. Why is the knowledge of Heredity and Environment necessary for a teacher? **[12]**

OR

Explain the meaning of individual differences. What are the causes of individual differences? Taking into consideration the individual differences in the classroom, what should a teacher do to make the teaching-learning process effective?

Q2) Enlist the various methods of studies of human behaviour. Explain the nature of experimental method with an example. What are its merits and limitations? **[12]**

OR

Explain the concept of Inclusive Education. How is it different from Integrated Education? Enlist and explain any four activities which can be organised for developing positive attitude of teachers towards Inclusive Education.

P.T.O.

Q3) Answer the following:(Any four) **[16]**

a) What are the causes of maladjustment?

b) Enlist the characteristics of children having Dyslexia.

c) Why is the period of adolescence called as 'the period of storm and stress'?

d) How is the knowledge of educational psychology useful to a teacher?

e) State and explain the principles of growth and development.

f) How will you identify the visually impaired students in your classroom? What efforts will you take to help them adjust in a normal classroom?

SECTION - II

Q4) Define Learning. Explain the nature of the learning process with the help of a learning curve. What is its relation with the teaching process in a classroom. **[12]**

OR

What do you mean by 'Perception'? How is it different from 'Sensation'? State the Gestalt principles of perception. Give examples to explain how you will use them for making your teaching effective.

munotes.in

Q5) Define Intelligence. What are the different types of intelligence? What activities will you organize for developing the emotional intelligence of teachers. **[12]**

OR

What do you mean by co-operative learning? What is the meaning of collaborative learning? State and explain any four techniques of co-operative learning which you will organize to promote student-student interaction.

Q6) Answer the following (any four) : **[16]**

a) Explain the concept of transfer of learning. What are the types of transfer of learning? Give examples.

b) Explain with example the difference between Illusion and Hallucination.

c) Explain the concept of Thinking Process. State the tools of thinking.

d) What are the various types of imagination? Give examples.

e) Explain the laws of learning given by Thorndike with examples.

f) What is the difference between 'Behaviourism' and 'Constructivism'?

● ● ●

Total No. of Questions : 6]

P3379

[5554]-12
B.Ed. (General)
PSYCHOLOGY OF DEVELOPMENT AND LEARNING
(2008 Pattern) (Paper - II)
(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास] *[एकूण गुण : 80*

सूचना :-
1) *सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.*
2) *दोन विभागाची उत्तरे स्वतंत्र उत्तरपत्रिकेत लिहा.*
3) *उजव्या बाजूचे अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.*
4) *निबंधवजा प्रश्न बारा गुणांचा असून त्याचे उत्तर 300 ते 350 शब्दांत अपेक्षित आहे.*
5) *लघुत्तरी चार गुणांच्या प्रश्नांचे उत्तर 130 ते 150 शब्दांत अपेक्षित आहे.*
6 *विद्यार्थ्यांना पुरवणी दिली जाणार नाही.*

विभाग - I

प्रश्न 1) अनुवंशाच्या अर्थ काय? परिस्थिती म्हणजे काय? बालकाच्या वाढ व विकासावर अनुवंश व परिस्थितीचा परिणाम कसा होतो हे सोदाहरण स्पष्ट करा. शिक्षकाला अनुवंश व परिस्थितीचे ज्ञान असणे का आवश्यक आहे? **[12]**

किंवा

व्यक्तिभेदाचा अर्थ स्पष्ट करा. व्यक्तिभेदाची कारणे कोणती? वर्गातील व्यक्तिभेद लक्षात घेऊन, अध्ययन-अध्यापन प्रक्रिया परिणामकारक होण्यासाठी शिक्षकाने काय केले पाहिजे?

प्रश्न 2) मानवी वर्तनाच्या अभ्यास पद्धती नमूद करा. प्रायोगिक पद्धतीचे स्वरूप उदाहरण देऊन स्पष्ट करा. या पद्धतीचे फायदे व मर्यादा कोणत्या? **[12]**

किंवा

'समावेशक शिक्षण' ही संकल्पना स्पष्ट करा. एकात्मिक शिक्षण या पेक्षा ही संकल्पना कशी वेगळी आहे? शिक्षकांमध्ये समावेशक शिक्षणाबाबत योग्य दृष्टिकोन निर्माण करण्यासाठी कोणते चार उपक्रम आयोजित करता येतील ते सूचवा व ते स्पष्ट करा.

munotes.in

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) **[16]**

अ) विषमयोजनाची कारणे कोणती?

ब) 'डिस्लेक्सीया' (Dyslexia) असणाऱ्या बालकांची वैशिष्ट्ये नमूद करा.

क) कौमार्यावस्थेला 'वादळी अशांततेचा काळ' असे का म्हणतात?

ड) शैक्षणिक मानसशास्त्राचे ज्ञान शिक्षकाला कसे उपयुक्त आहे?

इ) वाढ व विकासाची तत्वे लिहून, ती स्पष्ट करा.

फ) दृष्टिदोष असणारे तुमच्या वर्गातील विद्यार्थी तुम्ही कसे शोधाल? सामान्य वर्गात त्यांचे योग्य समायोजन व्हावे या साठी तुम्ही कोणते प्रयत्न कराल?

विभाग - II

प्रश्न 4) अध्ययनाची व्याख्या लिहा. अध्ययन वक्राच्या सहाय्याने अध्ययन प्रक्रियेचे स्वरूप स्पष्ट करा. वर्गातील अध्यापन प्रक्रियेशी त्याचा काय संबंध आहे. **[12]**

किंवा

'अवबोध' म्हणजे काय? 'संवेदन' पेक्षा अवबोध कसे वेगळे आहे? गेस्टॉल्टच्या समष्टिवादाची तत्वे लिहा. तुमचे अध्यापन परिणामकारक होण्यासाठी तुम्ही त्यांचा कसा उपयोग कराल ते सोदाहरण स्पष्ट करा.

प्रश्न 5) बुद्धीमत्तेची व्याख्या लिहा. बुद्धीमत्तेचे प्रकार कोणते? शिक्षकांची भावनिक बुद्धीमत्ता विकसित करण्यासाठी तुम्ही कोणते उपक्रम आयोजित कराल? **[12]**

किंवा

सहकार्यात्मक अध्ययन म्हणजे काय? सहभागात्मक अध्ययन म्हणजे काय? विद्यार्थी-विद्यार्थी आंतरक्रिया विकसित होण्यासाठी तुम्ही वापराल अशी सहकार्यात्मक अध्ययनाची कोणतीही चार तंत्रे नमूद करून स्पष्ट करा.

प्रश्न 6) खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) **[16]**

अ) 'अध्ययन संक्रमण' ही संकल्पना स्पष्ट करा. अध्ययन संक्रमणाचे प्रकार सोदाहरण स्पष्ट करा.

ब) इंद्रियभ्रम व चित्तभ्रम यातील फरक उदाहरण देऊन स्पष्ट करा.

क) विचार प्रक्रिया ही संकल्पना स्पष्ट करा. विचारप्रक्रियेची साधने नमूद करा.

ड) कल्पनेचे विविध प्रकार कोणते? उदाहरण द्या.

इ) थॉर्नडाईक ने दिलेले अध्ययनाचे नियम उदाहरणासह स्पष्ट करा.

फ) 'वर्तनवाद' व 'ज्ञानरचनावाद' यात काय फरक आहे.

● ● ●

munotes.in

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

P3380

[Total No. of Pages : 4

[5554]-13

B.Ed. (Part - I) (General) (New)

SCHOOL MANAGEMENT : PRINCIPLES AND PRACTICES

(2008 Pattern) (Paper - III)

Time : 3 Hours] *[Max. Marks : 80*

Instructions to the candidates:

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***
3) ***Essay type questions carry twelve marks and answers to the same are expected to be written in 300 to 350 words.***
4) ***Short answer type questions carry four marks and answers to the same are expected to be written in 140 to 160 words.***
5) ***Students should specifically follow limitation of words.***
6) ***In any condition student will not get supplement.***

munotes.in

SECTION - I

Q1) What is meant by Institutional Planning? Explain steps involved in it. Write merits of Institutional Planning. **[12]**

OR

What is meant by Management? Explain characteristics of Taylor's and Fayol's theories of Management with examples.

Q2) Explain the function of Maharashtra State Council of Educational Research and Training and Maharashtra. State Bureau of Text Book Production and Curriculum Research. **[12]**

OR

Explain functions and qualities of the following factors regarding Educational Process.

a) Teacher

b) Head Master

P.T.O.

Q3) Answer the following in short (any four) : **[16]**

a) Need of the supervision in the School.

b) Explain importance of academic needs to maintain standard of Education.

c) Explain any four functions of Management.

d) Narrate functions of Director of Education.

e) Explain any two Financial Sources of Secondary Education.

f) How will you make effective use of computer in your teaching.

SECTION - II

Q4) What are the causes of stagnation and wastage problems at the stage of Secondary Education? Suggest remedies to overcome them. **[12]**

OR

Explain concept of Action Research. Prepare an outline of an Action Research by considering a problem related to Management.

Q5) What is meant by Pre-Service Training? Explain need, advantages and limitations of Pre-Service Training. **[12]**

OR

Explain with suitable examples the aspects which are to be considered for classroom and Disaster Management.

Q6) Answer any four of the following : **[16]**

a) As a Head Master which factors you will take into consideration for evaluating the teachers.

b) "Vocationalisation of Higher Secondary Education was not successful in India". Explain statement and suggest remedies for it.

c) 'Time Table is a Mirror of School'. Explain.

d) Write necessity of subject Teacher Association.

e) Which factors will you consider while selecting a place for your school?

f) As a teacher which remedial measures will you use to maintain school discipline?

● ● ●

munotes.in

Total No. of Questions : 6]

P3380

[5554]-13

B.Ed. (Part - I) (General) (New)

SCHOOL MANAGEMENT : PRINCIPLES AND RACTICES

(2008 Pattern) (Paper - III)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास] *[एकूण गुण : 80*

सूचना :-
1) *सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.*
2) *उजव्या बाजूचे अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.*
3) *निबंध वजा प्रश्न 12 गुणांचा असून उत्तर 300 ते 350 शब्दांत.*
4) *लघुत्तरी चार (4) गुणांचे उत्तर 140 ते 160 शब्दांत अपेक्षित आहे.*
5) *विद्यार्थ्यांनी उत्तरासाठी दिलेली शब्दमर्यादा कटाक्षाने पाळावी.*
6) *कोणत्याही परिस्थितीत पुरवणी मिळणार नाही.*

munotes.in

विभाग - I

प्रश्न 1) संस्थानिहाय नियोजन म्हणजे काय? संस्थानिहाय गुण नियोजनात अंतर्भूत असलेल्या पायऱ्या स्पष्ट करून फायदे लिहा. **[12]**

किंवा

व्यवस्थापन म्हणजे काय? व्यवस्थापन विषयक टेलर व फेयॉल यांच्या उपपत्तीची वैशिष्ट्ये सोदाहरण लिहा.

प्रश्न 2) महाराष्ट्र राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद आणि महाराष्ट्र राज्य पाठ्यपुस्तक निर्मिती व अभ्यासक्रम संशोधन मंडळ यांची कार्ये स्पष्ट करा. **[12]**

किंवा

शिक्षण प्रक्रियेच्या संदर्भातील खालील घटकांची कार्ये व गुणवैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

अ) शिक्षक

ब) मुख्याध्यापक

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणत्याही चार) **[16]**

अ) शाळेतील पर्यवेक्षणाची आवश्यकता.

ब) शिक्षणाचा योग्य तो दर्जा राखण्यासाठी शैक्षणिक गरजांचे महत्व स्पष्ट करा.

क) व्यवस्थापनाची कोणतीही चार कार्ये स्पष्ट करा.

ड) शिक्षण संचालकाची कामे कोणती?

इ) माध्यमिक शिक्षणाचे कोणतेही दोन आर्थिक स्त्रोत स्पष्ट करा.

फ) आपल्या विषयाचे अध्यापन करताना संगणकाचा उपयोग परिणामकारक कसा कराल?

विभाग – II

प्रश्न 4) माध्यमिक शिक्षणातील स्थगन व गळतीच्या समस्येची कारणे कोणती? त्या समस्या दूर करण्यासाठी उपाय सूचवा. **[12]**

किंवा

कृतीसंशोधनाची संकल्पना स्पष्ट करून व्यवस्थापनाशी संबंधित एक समस्या घेऊन कृती संशोधनाचा आराखडा तयार करा.

प्रश्न 5) सेवापूर्व प्रशिक्षण म्हणजे काय? सेवापूर्व प्रशिक्षणाची आवश्यकता, फायदे व मर्यादा स्पष्ट करा. **[12]**

किंवा

वर्गाचे व्यवस्थापन आणि आपत्ती व्यवस्थापन करताना कोणकोणत्या बाबी विचारात घ्याव्या लागतात ते सोदाहरण स्पष्ट करा.

प्रश्न 6) खालीलपैकी कोणत्याही चारांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. **[16]**

अ) एक मुख्याध्यापक म्हणून तुम्ही शिक्षकांचे मूल्यमापन कोणत्या घटकांद्वारे कराल?

ब) ‘‘भारतात उच्च माध्यमिक शिक्षणाचे व्यावसायिकरण यशस्वी झाले नाही.’’ हे विधान स्पष्ट करून योग्य उपाय सूचवा.

क) वेळापत्रक हा ‘‘शाळेचा आरसा असतो’’ स्पष्ट करा.

ड) विषय शिक्षक संघटनेची आवश्यकता लिहा.

इ) तुमच्या शाळेसाठी जागेची निवड करतांना तुम्ही कोणकोणत्या बाबी विचारात घ्याल.

फ) शिस्त राखण्यासाठी शिक्षक म्हणून तुम्ही कोणते उपचारात्मक उपाय योजाल?

● ● ●

munotes.in

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

P3381

[Total No. of Pages : 6

[5554]-14

B.Ed. (Part - I) (General)

INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGY AND INSTRUCTIONAL SYSTEMS

(2008 Pattern) (Paper - IV)

Time : 3 Hours] *[Max. Marks : 80*

Instructions to the candidates:

1) *All questions are compulsory.*
2) *Answer to the two sections should be written in separate answer books.*
3) *Figures to the right indicate full marks.*
4) *Essay type questions carry 12 marks and the answers of the same are expected to be written in 300 to 350 words each.*
5) *Short answer type questions carry 4 marks and answers to the same are expected to be written in 130 to 150 words each.*
6) *No supplement will be provided.*

munotes.in

SECTION - I

Q1) Explain the importance of ICT in Educational field. Explain the scope of ICT in Education with special reference to following fields : **[12]**

a) Teaching - Learning Process

b) Publication

c) Research

OR

What is Web Based Learning? Illustrate utilization of 'Web Sites' and 'Blog' for web based learning.

Q2) What is application software? Write the characteristics of Application software. Explain the utility of word processor and Database Management in Teaching - Learning Process. **[12]**

OR

P.T.O.

Illustrate educational implications of following communication facilities of Internet.

a) E-mail

b) Chat

c) On-line conference

d) E-library

Q3) Answer in brief (any four) : **[16]**

a) Explain the concept of Hacking.

b) Describe features of collaborative Learning

c) Explain the Nature of Technology Aided Learning

d) Explain the concept of virtual classroom.

e) What are challenges in integrating ICT in school Education.

f) Write two characteristics of each Hardware

   i) Keyboard

   ii) Scanner

   iii) Monitor

   iv) Image projector

munotes.in

SECTION - II

Q4) What is system Approach? What are the characteristics of system Approach? Explain use of system Approach in Construction of Curriculum. **[12]**

OR

What is instructional system? How will you consider the characteristics of Instructional System to analyse content and classroom teaching?

Q5) Explain qualities and differences between Education, Instruction and Training with appropriate examples. **[12]**

OR

Explain the principles of selecting technology for Best Classroom instructions. How will you apply these principles for teaching any unit of your subject?

Q6) Answer the following (any four): **[16]**

a) Explain the need of Technology for instruction.

b) Which factors will you consider for analysing instructional system?

c) How will you apply individual testing and group testing for validation of instructional material?

d) Explain the steps of Mastery Learning Model.

e) How will you use Intrinsic Model for the validation of instructional material.

f) Explain the process of curriculum development with respect to instructional System.

● ● ●

munotes.in

Total No. of Questions : 6]

P3381

[5554]-14

B.Ed. (Part - I) (General)

INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGY AND INSTRUCTIONAL SYSTEMS

(2008 Pattern) (Paper - IV)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास] *[एकूण गुण : 80*

सूचना :-
1) *सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.*
2) *दोन विभागांची उत्तरे स्वतंत्र उत्तरपत्रिकेत लिहा.*
3) *उजव्या बाजूचे अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.*
4) *निबंधवजा प्रश्न 12 गुणांचा असून प्रत्येकी 300 ते 350 शब्दांत उत्तर अपेक्षित आहे.*
5) *लघुत्तरी प्रश्न 4 गुणांचा असून प्रत्येकी 130 ते 150 शब्दांत उत्तर अपेक्षित आहे.*
6) *कोणत्याही परिस्थितीमध्ये पुरवणी मिळणार नाही.*

विभाग - I

प्रश्न 1) माहिती आणि संप्रेषण तंत्रज्ञानाचे शिक्षणक्षेत्रातील महत्व स्पष्ट करा. माहिती आणि संप्रेषण तंत्रज्ञानाची शिक्षण क्षेत्रातील व्याप्ती खालील क्षेत्रांच्या संदर्भात स्पष्ट करा. **[12]**

अ) अध्ययन-अध्यापन प्रक्रिया

ब) प्रकाशन

क) संशोधन

किंवा

वेब आधारित अध्ययन म्हणजे काय ? वेब साइट आणि ब्लॉग या सुविधांचा वेब आधारित अध्ययनासाठी कसा उपयोग करता येईल ते सोदाहरण स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) ॲप्लिकेशन सॉफ्टवेअर म्हणजे काय? ॲप्लिकेशन सॉफ्टवेअरची वैशिष्ट्ये लिहा. वर्ड प्रोसेसर आणि डेटाबेस मॅनेजमेंट सिस्टिम या सॉफ्टवेअर्संची अध्ययन-अध्यापन प्रक्रियेतील उपयुक्तता स्पष्ट करा. **[12]**

किंवा

munotes.in

इंटरनेट वरील खालील संप्रेषणाच्या सुविधांचा उपयोग शैक्षणिक कार्यासाठी कसा कराल ते सोदाहरण स्पष्ट करा.

अ) इ–मेल

ब) चॅट

क) ऑन–लाईन कॉन्फरन्स

ड) इ. लायब्ररी

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. **[16]**

अ) हॅकिंगची संकल्पना स्पष्ट करा.

ब) सहयोगी अध्ययनाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

क) तंत्रज्ञानाधिष्ठित अध्ययनाचे स्वरूप स्पष्ट करा.

ड) आभासी वर्गाची संकल्पना स्पष्ट करा.

इ) शालेय स्तरावर माहिती आणि संप्रेषण तंत्रज्ञानाचे एकात्मीकरण करण्या संदर्भातील आव्हाने कोणती?

फ) खालील हार्डवेअरची प्रत्येकी दोन वैशिष्ट्ये लिहा.

i) की–बोर्ड

ii) स्कॅनर

iii) मॉनिटर

iv) इमेज प्रोजेक्टर

munotes.in

विभाग – II

प्रश्न 4) प्रणाली उपागम म्हणजे काय? प्रणाली उपागमाची वैशिष्ट्ये लिहा. प्रणाली उपागमाचा उपयोग अभ्यासक्रम रचनेत कसा कराल ते स्पष्ट करा. **[12]**

किंवा

अनुदेशन प्रणाली म्हणजे काय? आशय विश्लेषण व वर्गाध्यापनासाठी अनुदेशन प्रणालीच्या गुणवैशिष्ट्यांचा विचार तुम्ही कसा कराल?

प्रश्न 5) शिक्षण, अनुदेशन व प्रशिक्षण या संकल्पनामधील गुणविशेष व साम्यभेद सोदाहरण स्पष्ट करा. **[12]**

किंवा

उत्तम वर्ग अनुदेशनासाठी तंत्रज्ञान निवडीची तत्त्वे स्पष्ट करा. तुमच्या विषयातील कोणत्याही घटकाच्या अध्यापनासाठी तंत्रज्ञान निवडीच्या तत्त्वांचे उपयोजन कसे कराल?

प्रश्न 6) थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) **[16]**

अ) अनुदेशनासाठी तंत्रज्ञानाची गरज स्पष्ट करा.

ब) अनुदेशन प्रणालीच्या विश्लेषणासाठी कोणत्या घटकांचा विचार कराल?

क) अनुदेशन साहित्याची सप्रमाणता ठरविण्यासाठी वैयक्तिक चाचणी व सामुहिक चाचणीचा कसा उपयोग कराल?

ड) प्रभुत्त्व अध्ययन प्रतिमानाच्या पायऱ्या कोणत्या?

इ) अनुदेशन प्रणालीचे मूल्यमापन करण्यासाठी मूलगामी प्रतिमानाचा कसा उपयोग कराल?

फ) अनुदेशन प्रणाली उपागमाच्या सहाय्याने अभ्यासक्रम विकसन प्रक्रिया स्पष्ट करा.

● ● ●

munotes.in

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

P3382

[Total No. of Pages : 13

[5554]-15

B.Ed. (General)

EDUCATIONAL EVALUATION & ELECTIVES

(2008 Pattern) (Paper - V)

Time : 3 Hours] *[Max. Marks : 80*

Instructions to the candidates:

1) *All questions are compulsory.*
2) *Answers of the two sections (subjects) should be written in separate answer books.*
3) *For all students Section - I is compulsory i.e. Educational Evaluation, from Section - II electives, student can select any one elective & write answers in a separate answer-book.*
4) *Figures to the right hand of the questions indicate marks.*
5) *Students should follow the given words limit. Long answer 300 to 350 words, short answer 130 to 150 words.*
6) *In any situation students will not get supplements.*
7) *Use of simple memory calculator is allowed.*

1) *सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.*
2) *दोन विभागांची उत्तरे स्वतंत्र उत्तरपत्रिकेत लिहावीत.*
3) *विभाग - I म्हणजे शैक्षणिक मूल्यमापन सर्वांना अनिवार्य आहे. विभाग - II मधील निवडलेल्या वैकल्पिक विषयाची उत्तरे स्वतंत्र उत्तरपत्रिकेत लिहावीत.*
4) *प्रश्नांच्या उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.*
5) *उत्तरासाठीच्या खालील शब्दमर्यादा पाळाव्यात. दिर्घोत्तरी 300 ते 350 शब्द, लघुत्तरी 130 ते 150 शब्द.*
6) *आपणास दिलेल्या उत्तरपत्रिकाशिवाय इतर पुरवणी मिळणार नाही.*
7) *आकडेमोडीसाठी एकच स्मृती असलेले गणकयंत्र वापरण्यास परवानगी आहे.*

munotes.in

Total No. of Questions : 3]

EDUCATIONAL EVALUATION (Compulsory)

SECTION - I

Q1) Explain the characteristics of good Evaluation Tool. Illustrate, how will you increase the validity of a test. **[12]**

OR

Explain the importance of Taxonomy of Educational Objectives by Dr. Bloom. How will you attain the objectives of Affective Domain in your students? **[12]**

Q2) a) Calculate mean using the 'Assume Mean' Method, for the following frequency distribution and interpret it : **[8]**

C.I.	43-45	40-42	37-39	34-36	31-33	28-30	25-27
Frequency (f)	4	5	13	17	11	6	4

b) Explain the concept of Percentile and Percentile Rank. **[4]**

OR

a) Find out 'Quartile Deviation' for the following frequency distribution and interpret it :

Class Internal (CI)	70-79	60-69	50-59	40-49	30-39	20-29	10-19
Frequency (f)	3	15	7	9	13	7	1

b) Write a note on :

Properties of 'Normal Probability Curve'.

Q3) Answer any four of the following in brief : **[16]**

a) Explain the causes of Positive and Negative skewness.

b) Write the concept of 'Question Bank'.

c) Explain the concept of Measurement and Assessment.

d) Give the nature of Online Examination.

e) Write a note on 'Tabulation of Data'.

f) Give the merits and limitations of 'Summative Evaluation'.

● ● ●

Total No. of Questions : 3]

EDUCATIONAL EVALUATION (Compulsory)

विभाग – I

प्रश्न 1) चांगल्या मूल्यमापन साधनाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा. चाचणीची वैधता तुम्ही कशी वाढवाल हे सोदाहरण स्पष्ट करा. **[12]**

किंवा

डॉ. ब्लूम यांनी दिलेल्या शैक्षणिक उद्दिष्टांच्या वर्गीकरणाचे महत्त्व स्पष्ट करा. तुमच्या विद्यार्थ्यांमध्ये भावात्मक क्षेत्रातील उद्दिष्टे कशी साध्य कराल?

प्रश्न 2) अ) खालील वारंवारिता विभाजनावरून 'गृहीत मध्यमान' पद्धतीचा उपयोग करून मध्यमान काढा. व त्याचे अर्थनिर्वचन करा. **[8]**

C.I.	43-45	40-42	37-39	34-36	31-33	28-30	25-27
Frequency (f)	4	5	13	17	11	6	4

ब) शततमक व शततमक क्रमाची संकल्पना स्पष्ट करा. **[4]**

किंवा

अ) खालील वारंवारिता विभाजनावरून 'चतुर्थक विचलन' काढा व त्याचे अर्थनिर्वचन करा.

Class Internal (CI)	70-79	60-69	50-59	40-49	30-39	20-29	10-19
Frequency (f)	3	15	7	9	13	7	1

ब) टिप लिहा.

प्रसामान्य संभाव्य वक्र.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. **[16]**

अ) धनात्मक आणि ऋणात्मक विषमिततताची कारणे स्पष्ट करा.

ब) 'प्रश्न पेढी' ची संकल्पना लिहा.

क) मूल्यमापन आणि मूल्यनिर्धारणाची संकल्पना स्पष्ट करा.

ड) ऑनलाईन परीक्षेचे स्वरूप सांगा.

इ) टिप लिहा. माहितीचे कोष्टकीकरण

फ) 'संकलित मूल्यमापन' चे गुण व मर्यादा द्या.

● ● ●

munotes.in

Total No. of Questions : 3]

INTRODUCTION TO GUIDANCE AND COUNSELLING IN SCHOOL

(Elective - I)

SECTION - II

Q1) Explain in details Psychological test used in Guidance according to the following points : **[12]**

a) Concept

b) Types

c) Advantages

OR

Explain concept of Observation and Interview techniques. Explain use of those guidance techniques with an example.

Q2) What is meant by counselling? Illustrate concept and use of Eclectic counselling with an example. **[12]**

OR

What is group counselling? How do you utilize daily lectures, discussion and dramatization techniques in group counselling with an example.

Q3) Write notes (any four) : **[16]**

a) Procedure of counselling.

b) Concept and need of Educational Guidance.

c) Role of school counsellor.

d) Importance of seven point plan.

e) Advantages of observation technique.

f) Advantages of Non-directive counselling.

● ● ●

munotes.in

Total No. of Questions : 3]

शालेय व्यवस्थेतील मार्गदर्शन आणि समुपदेशनाची ओळख (वैकल्पिक– I)

विभाग – II

प्रश्न 1) खालील मुद्द्यांच्या आधारे मानसशास्त्रीय चाचण्यांच्या मार्गदर्शनासाठी उपयोग सोदाहरण स्पष्ट करा. **[12]**

अ) संकल्पना

ब) प्रकार

क) फायदे

किंवा

निरीक्षण तंत्र व मुलाखत तंत्र संकल्पना स्पष्ट करा. मागदर्शन तंत्र स्वरुपात त्यांची उपयुक्तता सोदाहरण स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) समुपदेशन म्हणजे काय? सर्व संग्रहात्मक समुपदेशनाची संकल्पना व उपयुक्तता सोदाहरण स्पष्ट करा. **[12]**

किंवा

समुह समुपदेशन म्हणजे काय? समुह समुपदेशनात दैनदिन व्याख्यान, चर्चा आणि नाट्यीकरण ही तंत्रे तुम्ही कशी वापराल ते उदाहरणासह स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) टिपा लिहा. (कोणतेही चार) **[16]**

अ) समुपदेशन प्रक्रिया

ब) शैक्षणिक मार्गदर्शनाची संकल्पना आणि गरज

क) शालेय समुपदेशकाची भूमिका

ड) सप्तसूत्री योजनेचे महत्व

इ) निरीक्षण तंत्राचे फायदे

फ) अनिर्देशित समुपदेशनाचे फायदे

● ● ●

munotes.in

Total No. of Questions : 3]

POPULATION EDUCATION & ADULT EDUCATION
(Elective - II)

SECTION - II

Q1) What are the Environmental Problems of Maharashtra State? **[12]**

OR

What is the concept of Adult Education? Explain with illustrations.

Q2) Discuss on structure of Indian Population. **[12]**

OR

What are the objectives of Adult Education? Explain with illustrations.

Q3) Give short notes (any four) : **[16]**

a) Urbanization problems.

b) Role of NGOs in Adult Education.

c) Role of Primary School in Adult Education.

d) Your Idea of reducing wastage of natural resources.

e) Concept of Population Education.

f) Scope of Population Education.

● ● ●

munotes.in

Total No. of Questions : 3]

लोकसंख्या शिक्षण आणि प्रौढ शिक्षण (वैकल्पिक– II)

विभाग – II

प्रश्न 1) महाराष्ट्र राज्याचे पर्यावरणाच्या समस्या काय आहेत? **[12]**

किंवा

प्रौढ शिक्षणाची संकल्पना काय आहे? सोदाहरण स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) भारतीय लोकसंख्या संरचनेवर चर्चा करा. **[12]**

किंवा

प्रौढ शिक्षणाची उद्दिष्ट्ये काय आहेत? ते सोदाहरण स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) टीपा द्या. (कोणत्याही चार) **[16]**

अ) शहरीकरणाची समस्या

ब) प्रौढ शिक्षणात अशासकीय संस्थांची भूमिका

क) प्रौढ शिक्षणात प्राथमिक शाळेची भूमिका

ड) नैसर्गिक स्रोतांचा अपव्यय टाळण्यासाठीची तुमची कल्पना

इ) लोकसंख्या शिक्षणाची संकल्पना

फ) लोकसंख्या शिक्षणाची व्याप्ती

● ● ●

munotes.in

Total No. of Questions : 3]

INTRODUCTION TO EDUCATIONAL RESEARCH

(Elective - III)

SECTION - II

Q1) Prepare the proposal for following topic. Use of ICT in Teaching Learning by Secondary School Teachers'. **[12]**

OR

Explain Educational Research with the help of following points :

a) Concept

b) Need

c) Characteristics

Q2) Explain the methods of Non probability sampling with the help of suitable example. **[12]**

OR

Illustrate single group design & equavalent group design in Research.

Q3) Write notes (any four) : **[16]**

a) Achievement Test

b) Experimental Research

c) Selection of Research Problem

d) Hypothesis

e) Types of Educational Research

f) Population and Sample

● ● ●

munotes.in

Total No. of Questions : 3]

INTRODUCTION TO EDUCATIONAL RESEARCH (Elective - III)

विभाग – II

प्रश्न 1) खालील शीर्षकासाठी संशोधन आराखडा तयार करा. **[12]**

'माध्यमिक शिक्षकांकडून माहिती संप्रेषण तंत्रज्ञानाचा (आय. सी. टी.) अध्ययन अध्यापनात होणारा वापर'.

किंवा

शैक्षणिक संशोधन खालील मुद्द्यांच्या आधारे स्पष्ट करा.

अ) संकल्पना

ब) गरज

क) वैशिष्ट्ये

प्रश्न 2) असंभाव्यता नमुना निवडीच्या पध्दती उदाहरणासहित स्पष्ट करा. **[12]**

किंवा

संशोधनातील एकलगट अभिकल्प आणि समानगट अभिकल्प सोदाहरण स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) टीपा लिहा. (कोणत्याही चार) **[16]**

अ) संपादन चाचणी

ब) प्रायोगिक संशोधन

क) संशोधन समस्येची निवड

ड) परिकल्पना

इ) शैक्षणिक संशोधनाचे प्रकार

फ) जनसंख्या व नमुना

● ● ●

munotes.in

Total No. of Questions : 3]

HEALTH, PHYSICAL EDUCATION AND YOGA

(Elective - IV)

SECTION - II

Q1) Define health and explain determinants of health. **[12]**

OR

Define physical education (any two) and write scope of physical education.

Q2) Define physical fitness and write benefits of physical fitness. **[12]**

OR

What is Yoga? Write importance of yogasana, pranayama and shudhikriyas.

Q3) Write short notes (any four) : **[16]**

a) Importance of balance diet.

b) Importance of Physical Education in higher secondary school.

c) How will you asses strength factor?

d) Types of Yoga.

e) Waist Hip Ratio (WHO)

● ● ●

munotes.in

Total No. of Questions : 3]

HEALTH, PHYSICAL EDUCATION AND YOGA (वैकल्पिक– IV)

विभाग – II

प्रश्न 1) आरोग्याची व्याख्या लिहा. व आरोग्याचे निर्धारक स्पष्ट करा. **[12]**

किंवा

शारीरिक शिक्षणाच्या व्याख्या लिहा. (कोणत्याही दोन) आणि शारीरिक शिक्षणाची व्याप्ती लिहा.

प्रश्न 2) शारीरिक तंदुरूस्तीची व्याख्या लिहा. आणि शारीरिक तंदुरूस्तीचे फायदे लिहा. **[12]**

किंवा

योग म्हणजे काय? योगासन, प्राणायाम आणि शुध्दीक्रियांचे महत्व लिहा.

प्रश्न 3) टीपा लिहा. (कोणत्याही चार) **[16]**

अ) समतोल आहाराचे महत्व

ब) उच्चमाध्यमिक शाळांसाठीचे शारीरिक शिक्षणाचे महत्व

क) 'ताकद' हा घटक तुम्ही कसा मोजाल?

ड) योगाचे प्रकार

इ) कंबर नितंब गुणोत्तर

• • •

munotes.in

Total No. of Questions : 3]

ENVIRONMENT EDUCATION & DISASTER MANAGEMENT

(Elective - V)

SECTION - II

Q1) "School is the best place to inculcate awareness about environment". Explain with example need & importance of Environmental Education with reference to the statement. **[12]**

OR

Which are different problems of environment? How the environment get affected due to environment problem. Suggest the measures for those problems.

Q2) Explain the concept of Disaster Management training. What are the objectives of Disaster Management? Explain the teachers role in Disaster Management Training. **[12]**

OR

Explain caues and effects of any four Natural Disasters.

Q3) Answer the any four of the following : **[16]**

a) How will you manage solid waste at Home?

b) What are various ill effects of Air Pollution?

c) What is your role as a Environmental Teacher?

d) What personal preparations should be done to face Disaster?

e) What type of training should be necessary to activities for rescue from Disaster?

f) Write down functions of Disaster Control Center.

● ● ●

munotes.in

Total No. of Questions : 3]

पर्यावरण शिक्षण आणि आपत्ती व्यवस्थापन (वैकल्पिक– V)

विभाग – II

प्रश्न 1) “शाळा ही पर्यावरण विषयक जागरूकता निर्माण करण्याचे उत्तम स्थान आहे”. या विधानाच्या संदर्भात पर्यावरण शिक्षणाची गरज व त्याचे महत्व सोदाहरण स्पष्ट करा. **[12]**

किंवा

पर्यावरणाच्या विविध समस्या कोणत्या? त्या विविध समस्यांमुळे पर्यावरणाची हानी कशाप्रकारे होते. या समस्येवर उपाय सुचवा.

प्रश्न 2) आपत्ती व्यवस्थापन प्रशिक्षणाविषयी संकल्पना स्पष्ट करा. आपत्ती व्यवस्थापनाची उद्दिष्टे कोणती? आपत्ती व्यवस्थापन प्रशिक्षणात शिक्षकाची भूमिका स्पष्ट करा. **[12]**

किंवा

कोणत्याही चार नैसर्गिक आपत्तीची कारणे व परिणाम स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे लिहा. **[16]**

अ) घरामधील घन कचऱ्याचे व्यवस्थापन कसे कराल?

ब) हवा प्रदूषणाचे विविध दुष्परिणाम कोणते?

क) पर्यावरण शिक्षक म्हणून तुमची भूमिका कोणती?

ड) आपत्तीला तोंड देण्यासाठी कोणती व्यक्तिगत पूर्वतयारी असावी?

इ) आपत्तीतून सुटकेसाठी कार्य करणाऱ्या कार्यकर्त्यांना कोणत्या प्रकारच्या प्रशिक्षणाची गरज असते?

फ) आपत्ती नियंत्रण केंद्राची कार्ये लिहा.

● ● ●

munotes.in

Total No. of Questions : 3]

SEAT No. :

P3389

[Total No. of Pages : 21

[5554]-16

B.Ed. (General)

EDUCATION

Marathi, Hindi, English, Sanskrit, Urdu, History, Geography, Mathematics, Science, Economics, Commerce, I.T.

(2008 Pattern)

Time : 3 Hours] ***[Max. Marks : 40***

Instructions to the candidates:-

1) *Answers of the two subjects should be written on the separate answer sheets.*
2) *All questions are compulsory.*
3) *Figures to the right of the questions indicate marks.*
4) *Write answers in about 300 to 400 words for 12 marks questions.*
5) *Write answer in about 140 to 160 words for 4 marks questions.*

सूचना :

1) *दोन विषयांची उत्तरे स्वतंत्र उत्तरपत्रिकेत लिहा.*
2) *सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.*
3) *प्रश्नांच्या उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.*
4) *12 गुणांच्या प्रश्नाचे उत्तर 300 ते 400 शब्दांत लिहा.*
5) *4 गुणांच्या प्रश्नाचे उत्तर 140 ते 160 शब्दांत लिहा.*

munotes.in

मराठी

[एकूण गुण : 40

प्रश्न 1) मातृभाषा मराठीचे स्वरूप, व महत्व व वैशिष्ट्ये स्पष्ट करून मातृभाषा मराठीची सद्य: स्थिती स्पष्ट करा. **[12]**

किंवा

समवाय म्हणजे काय? मातृभाषा मराठीचा अन्य विषयांशी असणारा समवाय स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) मातृभाषा मराठी अध्यापनाच्या विविध पध्दती स्पष्ट करा. नाट्यीकरण पध्दतीचे स्वरूप स्पष्ट करा. माध्यमिक स्तरावर नाट्यीकरण पध्दतीचा वापर मराठी अध्यापनात कसा कराल सोदाहरण स्पष्ट करा. **[12]**

किंवा

आशययुक्त अध्यापनाची संकल्पना व स्वरूप स्पष्ट करा. मातृभाषा मराठीत अध्यपन – अध्यापनात आशययुक्त अध्यापनाचे महत्व स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) **[16]**

अ) मातृभाषा मराठी भाषेची संरचना स्पष्ट करा.

ब) मराठी विषयात समाविष्ठ करण्यात आलेले गाभाभूत घटक

क) मातृभाषा अध्यापकाची गुणवैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

ड) मातृभाषा अध्यापनात उपचारात्मक अध्यापनाचा वापर.

इ) मातृभाषा मराठी अध्यापनात सहशालेय उपक्रमाचे महत्व.

फ) मराठी अध्यापनात 'मुर्ताकडून अमूर्ताकडे' या सूत्राचा वापर कसा कराल.

⊖⊖⊖

munotes.in

हिन्दी

[एकूण गुण : 40

प्रश्न 1) आशय विश्लेषण का अर्थ स्पष्ट कीजिये । किसी दो पाठों का आशय विश्लेषण कीजिये । **[12]**

अथवा

भाषा का प्रयोजन बताते हुए भारत की भाषिक समस्याएँ सोदाहरण स्पष्ट कीजिये ।

प्रश्न 2) संरचना की संकल्पना स्पष्ट कीजिये । संरचना का महत्व और लाभ लिखते हुए गद्य की संरचना स्पष्ट कीजिये । **[12]**

अथवा

हिंदी व्याकरण के अध्ययन में छात्रों में अरूचि क्यों पैदा होती है? छात्रों में रूचि बढ़ाने की दृष्टि से व्याकरण अध्यापन की कौन सी पध्दति अधिक उपयुक्त है? इस पध्दती की सीढियाँ एक उदाहरण देकर स्पष्ट कीजिये ।

प्रश्न 3) निम्नलिखित किन्ही चार उप-प्रश्नों के उत्तर लिखिये । **[16]**

अ) पाठ्यक्रम और पाठ्यपुस्तक संबंध स्पष्ट कीजिये ।

ब) हिंदी अध्यापक के विशेष गुण स्पष्ट कीजिये ।

क) किन्ही दो मूल्यों के आधारपर मूल्य शिक्षा की आवश्यकता लिखिये ।

ड) किसी दो अध्यापन सुत्रों को सोदाहरण स्पष्ट कीजिये ।

इ) उपचारात्मक अध्यापन को आवश्यकता सोदाहरण स्पष्ट कीजिये ।

फ) शैक्षिक साधनों का महत्व स्पष्ट कीजिये ।

⊖ ⊖ ⊖

munotes.in

ENGLISH

[Max. Marks : 40

Q1) What are the techniques of teaching English? Discuss briefly two techniques of teaching English. **[12]**

OR

What are the qualities of good English teacher? Discuss role and responsibilities of an English teacher.

Q2) What is the requirement of a good English text book? Critically evaluate any text book at the secondary level. **[12]**

OR

During the last one decade a large number of English medium schools have been set up more and more people are keen to spend their wards to these schools. How far it is useful for everyone? Give your personal opinion.

Q3) Answer the following questions. (any four) **[16]**

a) Write the importance of content cum methodology in teaching-learning of English.

b) How will you inculcate the value scientific attitude and national integrity through English content?

c) How will you evaluate reading comprehension of student in English? Illustrate with suitable example.

d) "Poetry is to be taught and not to be caught" Explain.

e) Why are audio-visual aids important in teaching English? What are the criteria you will use in selection of teaching aids?

f) What is diagnostic testing and remedial teaching? Explain with suitable examples.

⊖ ⊖ ⊖

munotes.in

URDU

[Max. Marks : 40

1.	اردو زبان کا تہذیبی، ادبی و ثقافتی رول واضح کیجیے۔ اردو زبان کے فروغ کے لیے آپ کن ہم نصابی سرگرمیوں کا انعقاد کرونگے۔	(12)
	OR یا	
1.	مواد طریقہ تدریس کی اہمیت و ضرورت لکھیے۔ اردو زبان کی ساخت بتائیے۔ اسکولی نصاب میں اردو زبان کا مقام واضح کیجیے	(12)
2.	مواد کے تجزیے کی اہمیت و ضرورت لکھیے۔ ہفتم جماعت کے کسی ایک سبق کے مواد کا تجزیہ کیجیے	(12)
	OR یا	
2.	معلم اردو کے بنیادی اوصاف لکھیے۔ ایک قابل و معیاری معلم بننے کے لیے آپ کن اصولوں کی پابندی کرونگے	(12)
3.	درج ذیل میں سے کسی چار کے جواب 130 تا 150 الفاظ میں لکھیے	(16)
.1	اردو زبان سکھانے کے اغراض و مقاصد۔	
2.	کتاب کے تجزیے کی اہمیت۔	
3.	بنیادی عناصر کی تدریس کی اہمیت و ضرورت۔	
.4	تدریس قواعد کے طریقے	
.5	سمعی و بصری وسائل تعلیم کی ضرورت و اہمیت	
.6	اردو کی تدریس میں لیسن پلاننگ کی اہمیت و ضرورت۔	

munotes.in

SANSKRIT

[Max. Marks : 40

Q1) What is the History of content cum methodology? Explain the nature of content cum methodology of Sanskrit teaching. **[12]**

OR

What is the place of Sanskrit in school curriculum? Explain the coordination of Sanskrit with other school subjects.

Q2) Analysis the 8th STD Sanskrit textbook (Entire) as per norms. **[12]**

OR

Explain the following teaching methods of Sanskrit:

i) Bhandarkar Method

ii) Direct Method

Q3) Solve any four of the following: **[16]**

a) Write the characteristics of the structure of Sanskrit subject.

b) How do various core elements reflect through 9th STD entire Sanskrit text book?

c) How do you inclucate the value of national integrity among students through 8th STD entire Sanskrit text book?

d) Write the steps of pedagogical analysis of Sanskrit subject.

e) Explain the Sanskrit teaching aids in brief.

f) Write the characteristics of Sanskrit teacher.

⊖⊖⊖

munotes.in

संस्कृत

[एकूण गुण : 40

प्रश्न 1) आशययुक्त अध्यापनाचा इतिहास काय आहे? संस्कृत आशययुक्त अध्यापनाचे स्वरूप स्पष्ट करा.[12]

किंवा

शालेय अभ्यासक्रमात संस्कृतचे स्थान काय आहे? संस्कृतचा अन्य शालेय विषयांसमवेतचा समन्वय स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) इ. 8 वीच्या संपूर्ण संस्कृत पाठ्यपुस्तकाचे निकषाधारित विश्लेषण करा. [12]

किंवा

संस्कृत विषयाच्या खालील अध्यापन पद्धती स्पष्ट करा.

i) भांडारकर पद्धती

ii) प्रत्यक्ष पद्धती

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणतेही चार प्रश्न सोडवा. [16]

अ) संस्कृत विषयाच्या संरचनेची वैशिष्ट्ये लिहा.

ब) इ. 9 वीच्या संपूर्ण संस्कृत पाठ्यपुस्तकामधून विविध गाभाभूत घटक कसे प्रतिबिंबीत होतात?

क) इ. 8 वीच्या संपूर्ण संस्कृत पाठ्यपुस्तकाधारे राष्ट्रीय एकात्मता हे मूल्य तुम्ही विद्यार्थ्यांमध्ये कसे रूजवाल?

ड) संस्कृत विषयाच्या अध्यापनशास्त्रीय विश्लेषणाचे टप्पे लिहा.

इ) संस्कृत अध्यापनाची साधने थोडक्यात स्पष्ट करा.

फ) संस्कृत शिक्षकाची गुणवैशिष्ट्ये लिहा.

⊖⊖⊖

munotes.in

HISTORY

[Max. Marks : 40

Q1) Explain the meaning and nature of the subject History. Explain the importance of History in school curriculum with example. **[12]**

OR

State the methods of History Curriculum. Discuss with suitable examples which method use to preparing History curriculum construction framework in Maharashtra state. **[12]**

Q2) Explain the methods of teaching history. Explain the nature of discussion method. Explain the use of discussion method in teaching History at secondary level with example. **[15]**

OR

Explain the criteria of Ideal History text-book. Evaluate any one History text-book you have studied.

Q3) Write short note (any four) **[16]**

a) Importance of teaching aids in History subject teaching

b) Explain the structure of History

c) Qualities of History teacher

d) Core elements included in History subject

e) Importance of content analysis in History teaching

f) Explain the difference between syllabus and curriculum

munotes.in

इतिहास

[एकूण गुण : 40

प्रश्न 1) इतिहासाचा अर्थ व स्वरूप सांगून इतिहासाचे शालेय अभ्यासक्रमातील महत्व सोदाहरण स्पष्ट करा. **[12]**

किंवा

इतिहास अभ्यासक्रम रचनेच्या विविध पध्दती सांगून महाराष्ट्र राज्याचा अभ्यासक्रम तयार करताना इतिहास अभ्यासक्रम रचनेच्या कोणत्या पध्दती वापरल्या आहेत याची चर्चा सोदाहरण करा.

प्रश्न 2) इतिहास अध्यापनाच्या विविध पध्दती स्पष्ट करा. चर्चा पध्दतीचे स्वरूप स्पष्ट करा. माध्यमिक स्तरावर चर्चा पध्दतीचा उपयोग इतिहास अध्यापनात कसा कराल सोदाहरण लिहा. **[12]**

किंवा

इतिहासाच्या आदर्श पाठयपुस्तकाचे निकष कोणते ? त्या निकषांच्या आधारे तुम्ही अभ्यासलेल्या कोणत्याही एक इयत्तेच्या पाठ्यपुस्तकाचे मूल्यमापन करा.

प्रश्न 3) खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) **[16]**

अ) इतिहास विषय अध्यापनात शैक्षणिक साधनांचे महत्व लिहा.

ब) इतिहासाची संरचना स्पष्ट करा.

क) इतिहास शिक्षकाची गुणवैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

ड) इतिहास विषयात समाविष्ठ करण्यात आलेले गाभाभूत घटक सांगा.

इ) इतिहास अध्यापनात आशय विश्लेषणाचे महत्व.

फ) अभ्यासक्रम व पाठ्यक्रम यातील फरक स्पष्ट करा.

⊖⊖⊖

munotes.in

GEOGRAPHY

[Max. Marks : 40

Q1) What is co-relation? What are different types of co-relation? Explain corelation of Geography with other subjects with suitable examples. **[12]**

OR

Describe various methods of curriculum construction of Geography. Explain with examples 'Concentric Method' and 'Unit Method' of Geography curriculum construction.

Q2) Explain the internal and external aspects of a good Geography text book evlaluation. Why text book evaluation is necessary for a Geography teacher?**[12]**

OR

Explain the meaning of content-cum-methodology. Why it is essential while teaching Geography? Explain with example, how will you teach one unit of Geography for two levels by using two different methods.

Q3) Answer in short (any four) **[16]**

a) Explain the merits and demerits of Regional Method.

b) Explain any four qualities of good Geography teacher.

c) Role of visual aids in effective teaching of Geography.

d) Explain the nature of 'evaluation' of Geography.

e) Explain the importance of local Geography.

f) Describe any two maxims of teaching Geography.

⊖⊖⊖

munotes.in

भूगोल

[एकूण गुण : 40

प्रश्न 1) समवाय म्हणजे काय? समवायाचे प्रकार कोणते भूगोलाचा इतर विषयाशी असणारा समवाय सोदाहरण स्पष्ट करा. **[12]**

किंवा

भूगोल अभ्यासक्रम रचनेच्या विविध पद्धती सविस्तर लिहा. अभ्यासक्रम रचनेची 'समकेंद्री पद्धत' व 'घटक पद्धत' सोदाहरण स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) भूगोलाच्या आदर्श पाठ्यपुस्तकाच्या मूल्यमापनाचे अंतर्गत व बहिर्गत निकष सविस्तर लिहा. भूगोल शिक्षकासाठी पाठ्यपुस्तकाचे मूल्यमापन आवश्यक का आहे ते लिहा. **[12]**

किंवा

आशययुक्त अध्यापनपद्धती म्हणजे काय ते स्पष्ट करा? भूगोल विषयाच्या अध्यापनासाठी त्याची आवश्यकता का आहे? भूगोल विषयाचा एक घटक दोन वेगळ्या स्तरांवर दोन वेगळ्या पद्धतीने तुम्ही कसा शिकवाल ते सोदाहरण स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) **[16]**

अ) प्रादेशिक पद्धतीचे गुणदोष सष्ट करा.

ब) आदर्श भूगोल शिक्षकाची चार गुणवैशिष्ट्ये लिहा.

क) भूगोल विषयाच्या परिणामकारक अध्यापनात दृकसाधनांची भूमिका.

ड) भूगोल विषयाच्या मूल्यमापनाचे स्वरूप स्पष्ट करा.

इ) स्थानिक भूगोलाचे महत्व स्पष्ट करा.

फ) भूगोल अध्यापनसूत्रांपैकी कोणतीही दोन अध्यापनसूत्रे स्पष्ट करा.

⊖⊖⊖

munotes.in

SCIENCE

[Max. Marks : 40

Q1) Give the classification of audio-visual aids of teaching science. Compare the projective aids with non-projective aids. Explain with suitable examples in science the statement."Teaching become more effective due to use of projective aids. **[12]**

OR

Which values can be transmitted through science content? What will you do to inculcate any four of them through science teaching?

Q2) Explain with suitable example in science the steps of Inquiry Training Model. Write the benefits of Inquiry Training Model in learning process. **[12]**

OR

What is correlation? State different types of correlations. Explain correlation as science subject with Geography and Mathematics subject with suitable example.

Q3) Answer any four of the following questions. **[16]**

a) Give merits and limitations of demonstration method.

b) Illustrate how will you use remedial teaching in your science teaching?

c) Write notes- Need of unit plan.

d) Write the importance of system analysis approach in science teaching.

e) How science club is useful for increasing students interest in science?

f) Write note - Online evaluation of science.

⊖⊖⊖

munotes.in

सामान्य विज्ञान

[एकूण गुण : 40

प्रश्न 1) विज्ञान अध्यापनाच्या दृक–श्राव्य साधनांचे वर्गीकरण देऊन प्रक्षेपित व अप्रक्षेपित साधनांची तुलना करा. ''प्रक्षेपित साधनांच्या वापराने अध्यापन अधिक परिणामकारक बनते'' हे विधान विज्ञानातील योग्य उदाहरणांच्या साह्याने स्पष्ट करा. **[12]**

किंवा

विज्ञानाच्या आशयाद्वारे पोहोचवता येतील अशी मूल्ये कोणती? विज्ञान अध्यापनाद्वारे यातील कोणती ही चार मूल्ये रूजविण्यासाठी काय कराल?

प्रश्न 2) विज्ञानातील एका उदाहरणाचे पृच्छा प्रशिक्षण प्रतिमानाच्या पायऱ्या स्पष्ट करा. पृच्छा प्रशिक्षण प्रतिमानाचे अध्ययन प्रक्रियेतील फायदे लिहा. **[12]**

किंवा

समवाय म्हणजे काय? समवायाचे प्रकार कोणते? विज्ञान विषयाचा भूगोल व गणित विषयांशी असणारा समवाय सोदाहरण स्पष्ट करा.

munotes.in

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे लिहा. **[16]**

अ) दिग्दर्शन पध्दतीचे गुण व मर्यादा सांगा.

ब) विज्ञानाच्या अध्यापनात उपचारात्मक अध्यापनाचा कसा उपयोग कराल ते सोदाहरण लिहा.

क) घटक नियोजनाची आवश्यकता–टीप लिहा.

ड) विज्ञान अध्यापनात प्रणाली विश्लेषण दृष्टिकोनाचे महत्व सोदाहरण लिहा.

इ) विद्यार्थ्यांची विज्ञानातील अभिरूची वाढविण्यासाठी विज्ञान मंडळाचा कसा उपयोग होईल?

फ) विज्ञान विषयाचे ऑनलाईन मूल्यमापन – टीप लिहा.

MATHEMATICS

[Max. Marks : 40

Q1) Explain experimental method of teaching mathematics with reference to following points. **[12]**

a) Concept b) Steps with example c) Advantages

OR

Write critical analysis of any one mathematics textbook at secondary level with reference to following points.

a) Internal aspects b) External aspects

Q2) What is correlation? Explain the correlation between mathematics and geography giving suitable example write the importance of correlation. **[12]**

OR

"Teaching Aids are good friends of Mathematics Teacher". Explain with example the above statement with reference to following teaching aids.

a) Models

b) Charts

c) Blackboard

Q3) Answer the following (any four) **[16]**

a) Write the advantages and limitations of inductive method.

b) Write the concept of 'task-analysis', state its importance.

c) Write the difference between curriculum & syllabus.

d) Write the importance of remedial teaching.

e) Explain the role of a teacher in heuristic method of teaching mathematics.

f) Write the importance of mathematics in daily life.

⊖⊖⊖

munotes.in

गणित

[एकूण गुण : 40

प्रश्न 1) गणित अध्यापनाची प्रायोगिक पध्दती खालील मुद्द्यांच्या आधारे स्पष्ट करा. **[12]**

अ) संकल्पना

ब) पायऱ्या उदाहरणासह

क) फायदे

किंवा

माध्यमिक स्तरावरील कोणत्याही एका गणित पाठ्यपुस्तकाचे चिकित्सक विश्लेषण खालील मुद्द्यांचे आधारे लिहा.

अ) अंतर्गत घटक

ब) बाह्य घटक

प्रश्न 2) समवाय म्हणजे काय? गणित विषयाचा भूगोल विषयाशी असणारा समवाय सोदाहरण स्पष्ट करा. समवायाचे महत्व लिहा. **[12]**

किंवा

''शैक्षणिक साधने गणित शिक्षकांचे चांगले मित्र असतात'' या विधानाच्या संदर्भात खालील शैक्षणिक साधनांचे सोदाहरण स्पष्टीकरण करा.

अ) प्रतिकृती

ब) तक्ते

क) फळा

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे लिहा. **[16]**

अ) उद्गामी पध्दतीचे फायदे व मर्यादा लिहा.

ब) कार्यविश्लेषणाची संकल्पना सांगून महत्त्व लिहा.

क) अभ्यासक्रम व पाठ्यक्रम यातील फरक लिहा.

ड) उपचारात्मक अध्यापनाचे महत्व लिहा.

इ) स्वयंशोधन पध्दतीमधील शिक्षकाची भूमिका स्पष्ट करा.

फ) गणित विषयाचे दैनंदिन जीवनातील महत्व लिहा.

⊖ ⊖ ⊖

munotes.in

ECONOMICS

[Max. Marks : 40

Q1) Explain the nature of 'lecture method'. Why will you use this method for teaching of economics in 11th std? **[12]**

OR

Explain the concept of C.C.M with the help of the following points.

a) Meaning

b) Nature

c) Implementation of C.C.M in teaching

Q2) What are the maxims of teaching of Economics? Explain with examples any two maxims of teaching. **[12]**

OR

What is correlation? What are the types of correlation? How will you correlate economics with mathematics and Geography.

Q3) Write any four of the following. **[16]**

a) Explain characteristics of good economics text book.

b) Write the need of analysis of economics content.

c) State the importance of economics in day to day life.

d) Explain difference between achievement test and diagnostic test.

e) What is structure? Explain importacne of the structure economics.

f) Explain value of 'National Integrity'. How will you inculcate this value while teaching Economics.

⊖⊖⊖

munotes.in

अर्थशास्त्र

[एकूण गुण : 40

प्रश्न 1) व्याख्यान पध्दतीचे स्वरूप स्पष्ट करा.

इयत्ता 11 वी ला अर्थशास्त्राचे अध्यापन करण्यासाठी तुम्ही ही पध्दती का वापराल **[12]**

किंवा

आशययुक्त अध्यापन पध्दती ही संकल्पना पुढील मुद्द्याच्या आधारे स्पष्ट करा.

अ) अर्थ

ब) स्वरूप

क) अध्यापनात आशययुक्त अध्यापनाची कार्यवाही

प्रश्न 2) अर्थशास्त्र अध्यापनाची सुत्रे कोणती? कोणतीही दोन अध्यापन सुत्रे उदाहरणांच्या साह्याने स्पष्ट करा. **[12]**

किंवा

समवाय म्हणजे काय? समवायाचे प्रकार कोणते? अर्थशास्त्राचा गणित आणि भूगोल या विषयांशी समवाय कसा साधाल?

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही चारांची उत्तरे लिहा. **[16]**

अ) अर्थशास्त्राच्या चांगल्या पाठ्यपुस्तकाची गुण वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

ब) अर्थशास्त्राच्या आशयाच्या विश्लेषणाची गरज लिहा.

क) अर्थशास्त्राचे दैनंदिन जीवनातील महत्व विशद करा.

ड) संपादन चाचणी आणि नैदानिक चाचणीतील फरक स्पष्ट करा.

इ) संरचना म्हणजे काय? अर्थशास्त्राच्या संरचनेचे महत्व स्पष्ट करा.

फ) 'राष्ट्रीय एकात्मता' या मूल्याचे स्पष्टीकरण करा. अर्थशास्त्राच्या अध्यापनात हे मूल्य तुम्ही कसे रूजवाल?

⊖⊖⊖

munotes.in

COMMERCE

[Max. Marks : 40

Q1) What is commerce? Explain importance & scope of commerce in daily life, with example. **[12]**

OR

Explain meaning and nature of Inductive- Deductive method. What are the units of commerce you will teach with the help of this method? What are the limitations while following this method?

Q2) What is content analysis? Analysis any one unit from commerce subject.**[12]**

OR

Explain the types of teaching aids used for effective teaching of commerce.

Q3) Write any four of the following : **[16]**

a) State the importance of the structure of commerce subject.

b) What learning experiences will you give to inculcate the value of 'Gender Equality' through teaching of commerce?

c) Which programmes will you suggest to inculcate 'Patriotism' through commerce content?

d) Explain with suitable example the steps of execution of content-cum-methodology of commerce.

e) State various maxims of teaching commerce. Explain the maxim simple to complex' with example.

f) Explain five internal characteristics of a good commerce text book.

⊖⊖⊖

munotes.in

वाणिज्य

[एकूण गुण : 40

प्रश्न 1) वाणिज्य म्हणजे काय? वाणिज्याची दैनंदिन जीवनातील व्याप्ती व महत्त्व उदाहरणांसह स्पष्ट करा. **[12]**

किंवा

उद्‌गामी-अवगामी पध्दतीचा अर्थ आणि स्वरूप स्पष्ट करा. वाणिज्याचे कोणते घटक तुम्ही या पध्दतीच्या सहाय्याने शिकवाल? ही पध्दत वापरताना येणाऱ्या मर्यादा कोणत्या?

प्रश्न 2) आशय विश्लेषण म्हणजे काय? वाणिज्य पाठ्यपुस्तकातील कोणत्याही एका घटकांचे आशय विश्लेषण करा. **[12]**

किंवा

वाणिज्याच्या प्रभावी अध्यापनासांठी वापरण्यात येणाऱ्या शैक्षणिक साधनांचे प्रकार स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही दोन प्रश्नांची उत्तरे लिहा. **[16]**

अ) वाणिज्य विषयाच्या संरचनेचे महत्व विशद करा.

ब) वाणिज्य अध्यापनातून 'स्त्री-पुरूष समानता' हे मूल्य रूजवण्यासाठी तुम्ही कोणते अध्ययन अनुभव घ्याल?

क) वाणिज्य आशयातून 'देशभक्ती' हे मूल्य रूजवण्यासाठी तुम्ही कोणते उपक्रम सूचवाल?

ड) वाणिज्य आशययुक्त अध्यापन पध्दतीच्या कार्यवाहीचे टप्पे योग्य उदाहरणांसह स्पष्ट करा.

इ) वाणिज्य अध्यापनाची विविध सूत्रे सांगा. 'सोप्याकडून कठिणाकडे' या सूत्राचे उदाहरणाने स्पष्टीकरण करा.

फ) चांगल्या वाणिज्य पाठ्यपुस्तकाची पाच अंतर्गत गुणवैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

munotes.in

INFORMATION TECHNOLOGY

[Max. Marks : 40

Q1) Differentiate between curriculum and syllabus. Explain the different methods of curriculum construction of IT. **[12]**

OR

Explain with suitable example how will you use the 'Technology based learning method' for teaching of IT. Write the advantages and limitations of this method.

Q2) How will you use the following IT tools in learning and teaching **[12]**

a) E-mail

b) Mobile

c) Video conferencing

OR

What is meant by content cum methodology (C.C.M.)? Explain the steps of content cum methodology for IT subject with suitable examples.

Q3) Answer the following questions. (any four) **[16]**

a) Explain the importance of IT in day to day life with suitable examples.

b) Explain any two values that you can inculcate through I.T. teaching in student.

c) Explain the importance of practical examination in evaluation of I.T.

d) How will you use I.T. for distance education?

e) Write the advantages and limitations of demonstration method.

f) Write the problems of I.T. laboratory.

munotes.in

माहिती तंत्रज्ञान

[एकूण गुण : 40

प्रश्न 1) अभ्यासक्रम व पाठ्यक्रम यातील फरक स्पष्ट करा. माहिती तंत्रज्ञान अभ्यासक्रम रचनेच्या विविध पध्दती स्पष्ट करा. **[12]**

किंवा

माहिती तंत्रज्ञान विषय अध्यापनासाठी 'तंत्रज्ञान आधारित अध्ययन पध्दती' सोदाहरण स्पष्ट करा. या पध्दतीचे फायदे व मर्यादा लिहा.

प्रश्न 2) माहिती संप्रेषणाच्या खालील साधनांचा अध्ययन अध्यापनासाठी कसा उपयोग कराल? **[12]**

अ) ई-मेल

ब) मोबाईल

क) व्हिडीओ कॉन्फरन्सींग

किंवा

आशययुक्त अध्यापन पध्दती म्हणजे काय? माहिती तंत्रज्ञान विषयासाठी आशययुक्त अध्यापन पध्दतीच्या पायऱ्या सोदाहरण स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे लिहा. **[16]**

अ) माहिती तंत्रज्ञानाचे दैनंदिन जीवनातील महत्त्व सोदाहरण स्पष्ट करा.

ब) माहिती तंत्रज्ञान अध्यापनातून रूजवता येणाऱ्या कोणत्याही दोन मूल्याचे स्पष्टीकरण करा.

क) माहिती तंत्रज्ञानाच्या मूल्यमापनातील प्रात्यक्षिक परीक्षेचे महत्त्व स्पष्ट करा.

ड) दूरस्थ शिक्षणासाठी माहिती तंत्रज्ञानाचा उपयोग तुम्ही कसा कराल.

इ) दिग्दर्शन पध्दतीचे फायदे व मर्यादा लिहा.

फ) माहिती तंत्रज्ञान प्रयोगशाळेच्या समस्या लिहा.

⊖⊖⊖

munotes.in

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

P3383

[Total No. of Pages : 4

[5554]-51

B.Ed. (General)

101 : Education for Development in The 21st Century

(2014 Pattern) (Credit System)

Time : 3 Hours] *[Max. Marks : 80*

Instructions to the candidates:

1) *All questions are compulsory.*
2) *Figures to the right indicate full marks.*
3) *Essay type question carry twelve marks and answer of the same expected to written in 300 to 350 words.*
4) *Short answer type question carry five marks & answer of the same expected to written in 140 to 160 words.*
5) *Student should strictly follow word limit.*
6) *No suppliment will be provided.*

munotes.in

Q1) State the meaning of education. Explain the scope & functions of education. **[12]**

OR

State the objectives & principles of Buddhist Education? Explain the role of teacher in Buddhist Education?

Q2) What is Vocational Education? Explain the need & importance of vocational education? How will you create interest of vocational education among student, explain it with examples? **[12]**

OR

Explain the concept of 'Peace Education'. As a teacher how will you play role to create peace in society, explain with five examples.

Q3) Explain the concept of Basic Education. What is need & importance of Basic Education, explain with examples. **[12]**

OR

Explain the concept of Dr. Babasaheb Ambedkar about education. How their thought reflected in todays educational system, explain it with examples.

P.T.O.

Q4) What is family? Explain the role of ideal family. State the role of teacher to become strengthen of family in society. **[12]**

OR

What is school? Explain the role & functions of school in community development? As a teacher which activity will you implement for community development?

Q5) State the relation between education & development? Explain the role of education in an individual and society development. **[12]**

OR

Explain the concept of 'Sustainable Development'? As a teacher which activity implement for students to inclucate value of sustainable development.

Q6) Write short note on <u>any four</u> of the following : **[20]**

a) Write the meaning and function of NGO.

b) State the objectives & feature of state policy 2010.

c) Explain the role of teacher in 21st century.

d) Explain educational importance of peer group.

e) State the contribution of mass media communication in educational development.

f) Explain the different ways of access to education.

● ● ●

munotes.in

Total No. of Questions : 6]

P3383

[5554]-51

B.Ed. (General)

101 : Education for Development in The 21st Century

(2014 Pattern) (Credit System)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास] *[एकूण गुण : 80*

सूचना :-
1) *सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.*
2) *उजव्या बाजूचे अंक प्रश्नांचे गुण दर्शवितात.*
3) *निबंध वजा प्रश्न बारा गुणांचा असून उत्तर 300 ते 350 शब्दांत अपेक्षित.*
4) *लघुत्तरी प्रश्न गुणांच्या प्रश्नांचे उत्तर (140 ते 160) शब्दांत अपेक्षित आहे.*
5) *उत्तरासाठी दिलेली शब्दमर्यादा विद्यार्थ्याने कटाक्षाने पाळावी.*
6) *कोणत्याही परिस्थितीत पुरवणी दिली जाणार नाही.*

प्रश्न 1) शिक्षण म्हणजे काय? ते सांगून शिक्षणाची व्याप्ती व कार्ये स्पष्ट करा. **[12]**

किंवा

बौद्ध कालीन शिक्षणाची उद्दिष्टे व तत्वे विशद करा. या बौद्ध कालीन शिक्षणामध्ये शिक्षकाची भूमिका स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) व्यावसायिक शिक्षण म्हणजे काय? या शिक्षणाची गरज व महत्व स्पष्ट करा? व्यावसायिक शिक्षणा विषयी विद्यार्थ्यामध्ये आवड कशी निर्माण कराल हे उदाहरणासह स्पष्ट करा. **[12]**

किंवा

''शांततेसाठी शिक्षण' ही संकल्पना स्पष्ट करा. एक शिक्षक म्हणून समाजामध्ये शांतता निर्माण करण्यात तुम्ही कशी भूमिका बजावाल हे पाच उदाहरणासह स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) मुलोद्योगी शिक्षण पध्दतीची संकल्पना स्पष्ट करा. या संकल्पनेची गरज व महत्व सोदाहरण स्पष्ट करा. **[12]**

किंवा

डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांची शिक्षण विषयक संकल्पना स्पष्ट करा. त्यांच्या विचारांचे प्रतिबिंब सध्याच्या शिक्षण प्रणालीत कसे पडले आहे ते सोदाहरण स्पष्ट करा.

munotes.in

प्रश्न 4) कुटूंब संस्था म्हणजे काय? आदर्श कुटूंब संस्थेची भूमिका स्पष्ट करा. समाजातील कुटुंब संस्था बळकट करण्यासाठी शिक्षकाची भूमिका कोणती हे स्पष्ट करा. **[12]**

किंवा

शाळा म्हणजे काय? समुदायाच्या विकासामध्ये शाळेची भूमिका व कार्ये स्पष्ट करा. शिक्षक म्हणून समुदाय विकासासाठी कोणते उपक्रम राबवाल.

प्रश्न 5) शिक्षण आणि विकास यांचा संबंध विशद करा? वैयक्तिक आणि समाज विकासामध्ये शिक्षणाची भूमिका स्पष्ट करा. **[12]**

किंवा

शाश्वत विकासाची संकल्पना स्पष्ट करा. ही संकल्पना विद्यार्थ्यामध्ये रूजविण्यात एक शिक्षक म्हणून कोणते उपक्रम राबवाल स्पष्ट करा.

प्रश्न 6) खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. **[20]**

अ) अशासकीय संघटना व त्यांची कार्ये लिहा.

ब) राज्य शैक्षणिक धोरण 2010 ची उद्दिष्टे व वैशिष्ट्ये लिहा.

क) 21 व्या शतकातील शिक्षकाची भूमिका स्पष्ट करा.

ड) समवयस्क समूह गटाचे शैक्षणिक महत्व स्पष्ट करा.

इ) समूह संपर्क साधनांचे शैक्षणिक विकासातील योगदान सांगा.

फ) शिक्षणाच्या विविध वाहीनी (मार्ग) स्पष्ट करा.

● ● ●

munotes.in

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

P3384

[Total No. of Pages : 4

[5554]-52

B.Ed. (General)

102 : PSYCHOLOGY OF THE LEARNER AND LEARNING

(2014 Pattern) (Credit System)

Time : 3 Hours] *[Max. Marks : 80*

Instructions to the candidates:

1) *All questions are compulsory.*
2) *Figures to the right indicate full marks.*
3) *Answers for 12 marks questions are to be written in 300 to 350 words.*
4) *Answers for 5 marks questions are to be written in 140 to 160 words each.*

munotes.in

Q1) Explain the concept of Heredity and Environment. What is social Heredity? Explain importance of social Heredity in learning process with suitable examples. **[12]**

OR

What are the various stages of Growth and Development? As a teacher what efforts will you take for holistic development of Adolescent student? Explain with examples.

Q2) Explain the meaning and concept of learning styles. As a teacher how will you use Visual Auditary and Kinesthetic learning? Give examples. **[12]**

OR

Explain the meaning and concept of Multiculturalism. Explain with suitable examples, the role of teacher in Multicultural school.

Q3) What are the various factors that affect the process of learning? As a teacher, how will you make use of these factors for effective learning of students? **[12]**

OR

What are the principles of Brain Based Learning? As a teacher, how will you make use of these principles for effective teaching - learning?

Q4) What is concept? Explain the steps in concept formation? Explain the role of teacher in concept formation of students. **[12]**

OR

What is thinking? What are steps in thinking process? How will you develop creative thinking in your students?

Q5) How will you deal with following behavioural problems? Explain with examples. **[12]**

a) Inattentive learners.

b) Disruptive behaviour of learners.

c) Aggression in learners.

OR

How will you deal with the following adjustment problems in students? Explain with examples.

a) Conflicts

b) Frustrations

c) Superiority & Inferiority complex

Q6) Answer the following (any four) : **[20]**

a) Write the difference between growth and development.

b) Write the concept and need of Inclusive Education.

c) Write the importance of constructivism in teaching - learning.

d) Write about the concept and types of transfer of learning,

e) Distinguish between sensation and perception.

f) Explain the concept of motivation.

● ● ●

munotes.in

Total No. of Questions : 6]

P3384

[5554]-52

B.Ed. (General)

102 : अध्ययनकर्ता आणि अध्ययनाचे मानसशास्त्र

(2014 Pattern) (Credit System)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास] *[एकूण गुण : 80*

सूचना :-
1) *सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.*
2) *उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.*
3) *12 गुणांच्या प्रश्नांच्या उत्तराची शब्दमर्यादा 300 ते 350 आहे.*
4) *5 गुणांच्या प्रश्नांच्या उत्तराची शब्दमर्यादा 140 ते 160आहे.*

प्रश्न 1) अनुवंश आणि परिस्थिती संकल्पना स्पष्ट करा. सामाजिक अनुवंश म्हणजे काय? अध्ययन प्रक्रियेतील सामाजिक अनुवंशाचे महत्त्व योग्य उदाहरणांसह स्पष्ट करा. **[12]**

किंवा

वाढ आणि विकासाच्या विविध पायऱ्या कोणत्या? कुमारावस्थेतील विद्यार्थ्यांच्या समग्र (holistics) विकासासाठी एक शिक्षक म्हणून काय प्रयत्न कराल? उदाहरणाने स्पष्ट करा.

प्रश्न 2) अध्ययन शैली अर्थ व संकल्पना स्पष्ट करा. शिक्षक म्हणून दृक् श्राव्य आणि गतिविषयक अध्ययनाचा कसा उपयोग कराल उदाहरणे द्या. **[12]**

किंवा

बहुसांस्कृतील (multiculturalism) अर्थ आणि संकल्पना स्पष्ट करा. बहुसांस्कृतिक शाळेमध्ये शिक्षकाची भूमिका योग्य उदाहरणांसह स्पष्ट करा.

प्रश्न 3) अध्ययन प्रक्रीयेवर परिणाम करणारे विविध घटक कोणते? विद्यार्थ्यांच्या परिणामकारक अध्ययनासाठी या घटकांचा उपयोग एक शिक्षक म्हणून तुम्ही कसा कराल? **[12]**

किंवा

मेंदू आधारित अध्ययनाची तत्त्वे कोणती? एक शिक्षक म्हणून या तत्वांचा उपयोग, परिणामकारक अध्ययन-अध्यापनासाठी तुम्ही कसा कराल?

munotes.in

प्रश्न 4) संकल्पना (concept) म्हणजे काय? संकल्पना निर्मितीच्या पायऱ्या स्पष्ट करा. विद्यार्थ्यांमधील संकल्पना निर्मितीमध्ये शिक्षकाची भूमिका स्पष्ट करा. **[12]**

किंवा

विचारप्रक्रिया म्हणजे काय? विचारप्रक्रीयेच्या पायऱ्या कोणत्या? तुमच्या विद्यार्थ्यांमध्ये तुम्ही सर्जनशील विचार कसे विकसित कराल?

प्रश्न 5) खालील वर्तन विषयक समस्या तुम्ही कशा हाताळाल? उदाहरणांने स्पष्ट करा. **[12]**

अ) अवधान न देणारे विद्यार्थी

ब) विद्यार्थ्यांचे विचलित वर्तन

क) विद्यार्थ्यांची आगळीक (Aggression)

किंवा

विद्यार्थ्यांमधील खालील समायोजनातील समस्यांचे नियोजन कसे कराल? उदाहरणांने स्पष्ट करा.

अ) संघर्ष

ब) वैफल्य

क) उत्कृष्टता गंड आणि न्युनगंड

प्रश्न 6) खालील प्रश्नांची उत्तरे लिहा. (कोणतेही चार) **[20]**

अ) वाढ आणि विकास यांतील फरक लिहा.

ब) समावेशक शिक्षणाची संकल्पना आणि गरज लिहा.

क) ज्ञानरचनावादाचे अध्ययन-अध्यापनातील महत्व लिहा.

ड) अध्ययन संक्रमण संकल्पना आणि प्रकार लिहा.

इ) संवेदना, आणि अवबोध फरक लिहा.

फ) 'प्रेरणा' संकल्पना स्पष्ट करा.

• • •

munotes.in

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

P3385

[Total No. of Pages : 4

[5554] - 53

B.Ed. (Part - I) (General)

103 : QUALITY AND MANAGEMENT OF SCHOOL EDUCATION - ISSUES AND CONCERNS

(2014 Pattern)

Time :3 Hours] *[Max. Marks : 80*

Instructions to the candidates :-

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***
3) ***Essay type questions curry twelve marks and the answers of the same are expected to be written in 300 to 350 words.***
4) ***Short answer type - questions carry five marks and answers to the same are expected to be written in 140 to 160 words.***
5) ***Students should specifically follow limitation of words.***
6) ***In any condition student will not get supplement.***

Q1) Explain the functions of Maharashtra State Council of Educational Research and Training and Maharashtra State Bureau of Text - Book production and curriculum research. **[12]**

OR

Give the concept of management and explain varies functions of management with examples.

Q2) Explain the concept of leadership. Explain the styles of leadership with merits and demerits. **[12]**

OR

Explain importance of physical resources of the school with reference to school surrounding, school building, play - ground, laboratory and library.

Q3) Explain with suitable examples the aspects which are to be considered for time and classroom management. **[12]**

OR

P.T.O.

munotes.in

What is "Action Research"? Action Research is really meant for quality enhancement of education". Explain the above statement with the help of any me problem.

Q4) Discuss in 'Service Training and Orientation' on the basis of the following points. **[12]**

i) Need

ii) Nature

iii) Advantages

iv) Limitations

OR

Why were made the professional organisations of the teachers? Which are the service centers of these organisations?

Q5) Give Educational Administrative Framework of Maharashtra State. What are the functions of District Educational Officers of the Council? **[12]**

OR

As a Head Master, by which factors will you evaluate teacher?

Q6) Answer the following in brief (Any four) **[20]**

i) Explain the principles of Fayol's theory of management.

ii) What are the merits of total quality management?

iii) If a fire sets in your school, as a teacher how will you implement Disaster Management?

iv) Explain main functions of teachers.

v) Explain the location of +2 stage.

vi) Explain the functions of Maharashtra Secondary and Higher Secondary Education Board?

ⓘ ⓘ ⓘ

munotes.in

Total No. of Questions : 6]

P3385

[5554] - 53

B.Ed. (Part - I) (General)

103 : QUALITY AND MANAGEMENT OF SCHOOL EDUCATION - ISSUES AND CONCERNS

(2014 Pattern)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास] *[एकूण गुण : 80*

सूचना :
1) *सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहे.*
2) *उजव्या बाजूचे अंक प्रश्नाचे पूर्ण गुण दर्शवितात.*
3) *निबंधवजा प्रश्न 12 गुणाचा असून उत्तर 300 ते 350 शब्दांत अपेक्षित आहे.*
4) *लघुत्तरी पाच गुणांचा प्रश्नाचे उत्तर 140 ते 160 शब्दात अपेक्षित आहे.*
5) *विद्यार्थीनि उत्तरासाठी दिलेली शब्द मर्यादा कटाक्षाने पाळावी.*
6) *कोणत्याही परिस्थितीत पुरवणी मिळणार नाही.*

प्र.1) महाराष्ट्र राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद आणि महाराष्ट्र राज्य पाठ्यपुस्तक निर्मिती व अभ्यासक्रम संशोधन मंडळ यांची कार्ये स्पष्ट करा. **[12]**

किंवा

व्यवस्थापनाची संकल्पना सांगून व्यवस्थापनाची विविध कार्ये सोदाहरण स्पष्ट करा.

प्र.2) नेतृत्त्वाची संकल्पना सांगून नेतृत्व शैलीचे मुख्य प्रकार गुणदोषासंहित स्पष्ट करा. **[12]**

किंवा

शालेय परिसर, शालेय इमारत, शालेय क्रीडांगण, प्रयोगशाळा व ग्रंथालय, यांचा संदर्भ घेऊन शाळेचा भौतिक घटकांचे महत्त्व विशद करा.

प्र.3) वेळेचे व वर्गाचे व्यवस्थापन करताना कोणकोणत्या बाबी विचारात घ्याव्या लागतात ते सोदाहरण स्पष्ट करा. **[12]**

किंवा

कृती संशोधन म्हणजे काय? 'कृती संशोधनाचा उपयोग खऱ्या अर्थाने शिक्षणाची गुणवत्ता सुधारण्यासाठी होतो' हे विधान एका समस्येच्या सहाय्याने विशद करा.

munotes.in

प्र.4) सेवा अंर्तगत प्रशिक्षण व उद्‌बोधन यांची चर्चा खालील मुद्याच्या आधारे करा. **[12]**

i) आवश्यकता

ii) स्वरूप

iii) फायदे

iv) मर्यादा

किंवा

शिक्षकांचा व्यावसायिक संघटना का निर्माण करण्यात आल्या? या संघटनांसाठी कोणती सेवा क्षेत्रे आहेत?

प्र.5) महाराष्ट्र राज्यातील शैक्षणिक प्रशासनाचा आराखडा लिहा. जिल्हा परिषद शिक्षण अधिकाऱ्याची कामे कोणती? **[12]**

किंवा

तुम्ही मुख्याध्यापक म्हणून शिक्षकांचे मूल्यमापन कोणकोणत्या घटकातून कराल?

प्र.6) खालील प्रश्नाची थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही चार) **[20]**

i) व्यवस्थापनविषयक फेयॉलच्या उपपत्तीची मूलतत्वे स्पष्ट करा.

ii) 'एकूण गुणवत्ता व्यवस्थापनाचे' फायदे स्पष्ट करा.

iii) तुमच्या शाळेत 'आग लागली आहे' अशी माहिती मिळाल्यावर शिक्षक म्हणून तुम्ही 'आपत्ती व्यवस्थापन' कसे कराल?

iv) शिक्षकांची प्रमुख कर्तव्ये स्पष्ट करा.

v) + 2 स्तराच्या स्थाननिश्चितीची समस्या स्पष्ट करा.

vi) महाराष्ट्र राज्य माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शिक्षण मंडळाची कार्ये स्पष्ट करा.

munotes.in

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

P3386

[Total No. of Pages : 4

[5554] - 54

B.Ed. (General)

104 : Advanced Pedagogy & Teaching

(2014 Pattern) (Credit System)

Time :3 Hours] *[Max. Marks : 80*

Instructions to the candidates :-

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***
3) ***Essay type questions carry (12) twelve marks and the answers of the same expected to be written in 300 to 350 words.***
4) ***Short answers types questions carry (5) five marks and the same are expected to be written in 140 to 160 words.***
5) ***In any condition, supplement will not be provided.***

munotes.in

Q1) Explain the advanced pedagogy with respect to following points. **[12]**

a) Concept

b) Need

c) Significance

d) Principles

OR

As a teacher how will you use Philip Jackson model in day to day teaching.

Q2) Write any four advanced pedagogy based teaching methods. Explain following teaching methods with examples. **[12]**

a) Active learning

b) Situation based learning.

OR

Explain the steps of understanding by design model (Ubd) with appropriate example.

P.T.O.

Q3) Write any six teaching skills? Explain any two teaching skills with proper example. **[12]**

OR

Explain the need and importance of annual plan & unit plan for teacher.

Q4) Explain the concept of team teaching. As a teacher, how will you make use of team teaching to teach any unit from your method. **[12]**

OR

Prepare a lesson plan based on advanced organiser model selecting any one unit from your method.

Q5) Explain any two pedagogical trends with respect to following points. **[12]**

a) Concept

b) Use in classroom teaching

OR

What is reflective teaching? Write the use of reflective teaching for teachers and students.

Q6) Answer in short (Any four) **[20]**

i) Explain the role of teacher in pre-active phase of Philip Jackson model.

ii) What are the different ways to engage students in teaching & learning.

iii) Write the difference between teaching model and method.

iv) Illustrate the functions of teaching.

v) As a teacher which parameters of teaching will you use to make the teaching effective.

vi) Write the importance of distance learning.

ⓘ ⓘ ⓘ

munotes.in

Total No. of Questions : 6]

P3386

[5554] - 54

B.Ed. (General)

104 : Advanced Pedagogy & Teaching

(2014 Pattern) (Credit System)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास] *[एकूण गुण : 80*

सूचना :ह्न
1) *सर्व प्रश्न सोडविणे आवश्यक आहेत.*
2) *उजव्या बाजूचे अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.*
3) *निबंधवजा प्रश्न 12 गुणांचा असून उत्तर 300 ते 350 शब्दांत अपेक्षित आहे.*
4) *लघुत्तरी पाच गुणांच्या प्रश्नांचे उत्तर 140 ते 160 शब्दात अपेक्षित आहे.*
5) *पुरवणी दिली जाणार नाही.*

प्र.1) खालील मुद्द्याद्वारे प्रगत अध्यापनशास्त्र स्पष्ट करा. **[12]**

अ) संकल्पना

ब) गरज

क) महत्व

ड) तत्वे

किंवा

एक शिक्षक म्हणून तुमच्या दैनंदिन अध्यापनात फिलिप जॅक्सन मॉडेलचा वापर कसा कराल?

प्र.2) प्रगत अध्यापन शास्त्रावर आधारीत कोणत्याही चार अध्यापन पध्दती लिहा. खालील पध्दती सोदाहरण स्पष्ट करा. **[12]**

अ) क्रियाशील अध्ययन

ब) परिस्थिती आधारीत अध्ययन

किंवा

UBD (Under Standing by Design) मॉडेलच्या पायऱ्या योग्य उदाहरणांसह स्पष्ट करा.

munotes.in

प्र.3) कोणतीही सहा अध्यापन कौशल्ये लिहा. कोणतीही दोन अध्यापन कौशल्ये सोदाहरण स्पष्ट करा. **[12]**

किंवा

घटक नियोजन व वार्षिक नियोजन यांची शिक्षकांना असणारी गरज व महत्व स्पष्ट करा.

प्र.4) सांघिक अध्यापनाची संकल्पना स्पष्ट करा. एक शिक्षक म्हणून तुमच्या अध्यापन पध्दतीतील एका घटकासाठी सांघिक अध्यापनाचा वापर तुम्ही कसा कराल? **[12]**

किंवा

तुमच्या अध्यापन पध्दतीतील एका घटकासाठी अग्रत संघटक प्रतिमानाचा उपयोग करून पाठाचे नियोजन करा.

प्र.5) खालील मुद्द्याद्वारे कोणतेही दोन नवीन अध्यापनशास्त्रीय प्रवाह स्पष्ट करा. **[12]**

अ) संकल्पना

ब) वर्गअध्यापनात उपयोग

किंवा

विमर्शी अध्यापन म्हणजे काय? शिक्षक व विद्यार्थी यांच्यासाठी विमर्शी अध्यापनाचे उपयोग लिहा.

प्र.6) खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही चार) **[20]**

i) फिलिप जॅक्सन प्रतिमानाच्या पूर्वावस्थेमधील शिक्षकांची भूमिका स्पष्ट करा.

ii) अध्ययन – अध्यापन प्रक्रियेमध्ये विद्यार्थ्यांना गुंतवून ठेवण्यासाठीचे विविध मार्ग स्पष्ट करा.

iii) अध्यापन पध्दती व अध्यापन प्रतिमाने यातील फरक लिहा.

iv) अध्यापनाची कार्ये विशद करा.

v) एक शिक्षक म्हणून तुम्ही तुमचे अध्यापन प्रभावी बनवण्यासाठी कोणते अध्यापनाची प्रमाणके वापराल.

vi) दूरस्थ शिक्षणाचे महत्व स्पष्ट करा.

ⓘ ⓘ ⓘ

munotes.in

Total No. of Questions : 6] **SEAT No. :**

P3387 **[Total No. of Pages : 5**

[5554] - 55

B.Ed. (General)

105 : Advanced Evaluation Procedures in Learning

(2014 Pattern) (Credit System)

Time :3 Hours] ***[Max. Marks : 80***

Instructions to the candidates :-

1) ***All questions are compulsory.***
2) ***Figures to the right indicate full marks.***
3) ***Essay type questions carry (12) twelve marks and answers of the same are expected to be written in 300 to 350 words.***
4) ***Short answers type questions carry (5) five marks and the same are expected to be written in 140 to 160 words.***
5) ***In any situation, students will not get supplement.***
6) ***Use of single memory calculator is allowed.***

munotes.in

Q1) Write the principles of evaluation & explain the relationship between measurement, assessment & evaluation in education with suitable example.**[12]**

OR

Write the taxonomy of instructional objectives given by Dr. Bloond explain the educational objectives of cognitive domain (Revised Blooms Taxonomy) with examples.

Q2) Write the characteristics of a good measuring tool. How will you increase the reliability of a test. **[12]**

OR

Give the 'quantitative tools of evaluation. Explain any two quantitative tools with their merits & limitations.

Q3) Explain the nature, merit & limitations of the following evaluation approches.

a) Continuous & Comprehensive Evaluation (CCE)

b) Formative & Summative evaluation. **[12]**

P.T.O.

OR

Explain the Nature, Merit & limitations of the following evaluation approches.

a) Choice based credit system.

b) Internal Evaluation.

Q4) Write the importance of Blue print Construct a three dimentional blue print considering one unit from the school subject. **[12]**

OR

Enumerate the importance of feed back in learning Explain the following types of feedback with examples.

a) Oral feedback   b) Written feedback

Q5) a) Calculate the 'mean' using assume mean method.

of the following frequency distribution. **[8]**

Class Interval (CI)	60-69	50-59	40-49	30-39	20-29	10-19	0-9
Frequency (F)	4	6	6	20	12	8	4

b) Write the properties of normal probability curve. **[4]**

OR

a) Compute 'Quartile deviation' From the given frequency distribution.

Class Interval (CI)	37 | 39	34 | 36	31 | 33	28 | 30	25 | 27	22 | 24	19 | 21	16 | 18	13 | 15	10 | 12
Frequency (f)	1	3	4	3	8	5	9	7	5	9

b) Compare Frequency polygon & Histogram.

munotes.in

Q6) Answer <u>any four</u> of the following. **[20]**

a) Write any three class room objectives of their specifications taking examples from your school subject.

b) Illustrate the types of learning experiences.

c) Explain 'Norm referenced test'

d) Uses of 'cumulative record'

e) Explain with figures 'types of skewness'.

f) Define central tendency & explain the measures of central tendency.

ⓘ ⓘ ⓘ

munotes.in

Total No. of Questions : 6]

P3387

[5554] - 55

B.Ed. (General)

105 : अध्ययनातील प्रगत मुल्यमापन प्रक्रिया

(2014 Pattern) (Credit System)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास] *[एकूण गुण : 80*

सूचना :ह्न
1) *सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहेत.*
2) *प्रश्नांच्या उजवीकडील अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.*
3) *उत्तरासाठीच्या खालील शब्दमर्यादा पाळाव्यात.*
   दीर्घोत्तरी (12 गुण) – 300 ते 350 शब्द.
   लघुत्तरी (6 गुण) – 150 ते 170 शब्द.
   लघुत्तरी (5 गुण) – 140 ते 160 शब्द.
4) *आकडेमोडीसाठी एकच स्मृती असलेले गणकयंत्र वापरण्यास परवानगी आहे.*
5) *कोणत्याही परिस्थितीत विद्यार्थ्यांना पुरवणी मिळणार नाही.*

प्र.1) मूल्यमापनाची तत्वे लिहा. शिक्षणातील मापन, मूल्यनिर्धारण, व मुल्यामापन यांतील संबंध उदा. सह स्पष्ट करा. **[12]**

किंवा

डॉ. ब्लूमच्या शैक्षणिक उद्दिष्टांचे श्रेणीबद्‌ध वर्गीकरण लिहा. त्यातील बोधात्मक क्षेत्रातील उद्दिष्टांचे (सुधारित श्रेणी) उदाहरणासह स्पष्टीकरण लिहा.

प्र.2) चांगल्या मूल्यमापन साधनांची वैशिष्ट्ये लिहा. कसोटीची विश्वसनीयता वाढविण्यासाठी तुम्ही काय कराल? **[12]**

किंवा

मुल्यमापनाची संख्यात्मक साधने कोणती? कोणत्याही दोन संख्यात्मक साधनांचे फायदे व मर्यादा स्पष्ट करा.

प्र.3) खालील मूल्यमापन प्रवाहांचे स्वरूप, फायदे व मर्यादा स्पष्ट करा. **[12]**

अ) सातत्यपूर्ण सर्वंकष मूल्यमापन (CCE)

ब) आकारिक व संकलित मूल्यमापन

किंवा

खालील मूल्यमापन प्रक्रियांचे स्वरूप फायदे व मर्यादा स्पष्ट करा.

अ) श्रेयांक प्रणाली (Choise based credit system)

ब) अंतर्गत मूल्यमापन (Internal Evaluation)

प्र.4) संविधान तक्त्याचे महत्त्व लिहा.तुमच्या विषय शिक्षणातील एका घटकासाठी त्रिमिती संविधान तक्ता तयार करा. **[12]**

किंवा

अध्ययनातील प्रत्याभरणाचे महत्व स्पष्ट करा. खालील प्रत्याभरणाचे प्रकार उदा. सह स्पष्ट करा.

अ) तोंडी प्रत्याभरण   ब) लेखी प्रत्याभरण

प्र.5) अ) खाली दिलेल्या विभाजन सारणीवरून गृहीत मध्यमान पदध्तीने 'मध्यमान' काढा. **[8]**

वर्गांतरे (ci)	60-69	50-59	40-49	30-39	20-29	10-19	0-9
वारंवारिता (f)	4	6	6	20	12	8	4

ब) प्रसामान्य संभव वक्राचे गुणधर्म लिहा. **[4]**

किंवा

अ) खालील दिलेल्या विभाजन सारणीवरून 'चतुर्थक विचलन' काढा.

वर्गांतरे (ci)	37-39	34-36	31-33	28-30	25-27	22-24	19-21	16-18	13-15	10-12
वारंवारिता (f)	1	3	4	3	8	5	9	7	5	9

ब) स्तंभालेख व वारंवारिता बहुभुज यांची तुलना करा.

प्र.6) खालील कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे लिहा. **[20]**

अ) वर्गाध्यापनातील कोणतीही तीन उद्दिष्टे व त्यांची स्पष्टीकरणे लिहा.

ब) अध्ययन अनुभवाचे प्रकार स्पष्ट करा. (उदाहरणासह)

क) नामनिर्देशित चाचणी ही संकल्पना स्पष्ट करा.

ड) संकलित नोंदपत्रकाचे उपयोग लिहा.

इ) विषमिततेचे प्रकार आकृतीसह स्पष्ट करा.

फ) केंद्रिय प्रवृत्ती म्हणजे काय? क्रेद्रिय प्रवृत्तीची परिमाणे स्पष्ट करा.

ⓘ ⓘ ⓘ

munotes.in

Total No. of Questions : 6]

SEAT No. :

P3388

[Total No. of Pages : 4

[5554] - 56

B.Ed. (General) (Theory)

106 : Integration of ICT in Teaching Learning and Instructional Design

(2014 Pattern) (Credit System)

Time :3 Hours] *[Max. Marks : 80*

Instructions to the candidates :-

1) *All questions are compulsory.*
2) *Figures to the right indicate full marks.*
3) *Essay type questions carry twelve marks and the answers of same expected to be written in 300 to 350 words.*
4) *Short answer type questions carry five marks and the same are expected to be written in 140 to 160 words.*
5) *In any condition, supplement will not be provided.*

munotes.in

Q1) What is computer virus? Write the types of viruses. How will you protect your computer system from virus. Explain with example. **[12]**

OR

Explain the changes occured in education due to the incorparation of ICT. With reference to the following points.

a) Curriculum b) Teaching method
c) Role of Teacher d) Class Room environment
e) Evaluation process f) Role of Parents

Q2) What is project based learning? What are the features of project based learning? Explain the use of Information & communication technology to develop a project an any unit of your method with example. **[12]**

OR

Explain the concept of web based learning. Explain the nature of web based learning & place of web based learning in modern education.

P.T.O.

Q3) What is virtual classroom? Explain the various elements of virtual classroom. Write the advantages and limitations of virtual classroom with respect to traditional classroom. **[12]**

OR

How will you use following online resources in education.

a) e-library

b) Application softwares

c) Web 2.0 technology

Q4) Explain the advantages of Instructional system Design? How will you use the features of instructional system design in teaching - learning? **[12]**

OR

What are the components of Instructional System Design? How will you use these components of Instructional System Design for creation of books.

Q5) Explain the steps of development of programmed instruction Write the merits & limitations of programmed learning. **[12]**

OR

Explain synectic model. How will you use the steps of synectic model to teach any one unit of your subject?

Q6) Write the following questions (any four) **[20]**

a) Distinguish between BLOG & WIKI.

b) Write the merits of Instructional system.

c) Write the merits of online conference.

d) Write the difference between training & instruction.

e) Explain the characteristics of Self - Instruction.

f) Explain the role of EDUSAT in education.

munotes.in

Total No. of Questions : 6]

P3388

[5554] - 56

B.Ed. (General) (Theory)

106 : Integration of ICT in Teaching Learning and Instructional Design

(2014 Pattern) (Credit System)

(मराठी रूपांतर)

वेळ : 3 तास] *[एकूण गुण : 80*

सूचना :ह्व 1) सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहेत.

2) उजव्या बाजूचे अंक प्रश्नांचे पूर्ण गुण दर्शवितात.

3) निबंधवजा प्रश्न 12 गुणांचा असून प्रत्येकी 300 ते 350 शब्दांत उत्तर अपेक्षित आहे.

4) लघुत्तरी प्रश्न 5 गुणांचा असून प्रत्येकी उत्तर 140 ते 160 शब्दांत अपेक्षित आहे.

5) कुठल्याही परिस्थितीत पुरवणी मिळणार नाही.

प्र.1) संगणक व्हायरस म्हणजे काय? व्हायरसचे प्रकार लिहा. तुमच्या संगणक प्रणालीस सुरक्षित ठेवण्यासाठी संगणक व्हायरसचे व्यवस्थापन कसे कराल? ते सोदाहरण स्पष्ट करा. **[12]**

किंवा

आयसीटीचा शिक्षण प्रक्रियेत अंतर्भाव केल्याने शिक्षण प्रक्रियेत कोणते बदल झाले आहेत हे पुढील मुद्द्यांच्या आधारे स्पष्ट करा.

अ) अभ्यासक्रम

ब) शिक्षण पध्दती

क) शिक्षकांची भूमिका

ड) वर्ग पर्यावरण

इ) मुल्यांकन प्रक्रिया

ई) पालकांची भुमिका

प्र.2) प्रकल्प आधारित अध्ययन म्हणजे काय? प्रकल्प आधारित अध्ययनाची वैशिष्ट्ये कोणती? तुमच्या अध्यापन पध्दतीतील कोणत्याही एका घटकावर आधारित प्रकल्प तयार करण्यासाठी माहिती संप्रेषण तंत्रज्ञानाचा उपयोग कसा कराल ते सोदाहरण स्पष्ट करा. **[12]**

किंवा

वेब आधारित अध्ययन ही संकल्पना स्पष्ट करा. वेब आधारित अध्ययनाचे स्वरूप आणि स्थान स्पष्ट करा.

munotes.in

प्र.3) व्हर्च्युअल क्लासरूम (वर्ग) म्हणजे काय? व्हर्च्युअल वर्गाचे विविध घटक स्पष्ट करा. पारंपारिक वर्गाच्या तुलनेत व्हर्च्युअल वर्गाचे फायदे व मर्यादा स्पष्ट करा. **[12]**

किंवा

पुढील ऑनलाईन अध्ययन स्त्रोतांचा वापर तुम्ही शिक्षण प्रक्रियेत कसा कराल?

अ) ई-लायब्ररी

ब) ॲप्लिकेशन सॉफ्टवेअर

क) वेब 2.0 तंत्रज्ञान

प्र.4) अनुदेशन प्रणाली अभिकल्पाचे फायदे स्पष्ट करा. अध्ययन - अध्यापन प्रक्रियेसाठी तुम्ही अनुदेशन प्रणाली अभिकल्पाच्या वैशिष्ट्यांचा वापर कसा कराल? **[12]**

किंवा

अनुदेशन प्रणालीचे घटक कोणते? पाठ्यपुस्तक निर्मितीसाठी तुम्ही अनुदेशन प्रणाली अभिकल्पाच्या घटकांचा वापर कसा कराल?

प्र.5) क्रमान्वित अनुदेशन निर्मितीच्या पायऱ्या सोदाहरण स्पष्ट करा. क्रमान्वित अनुदेशनाचे फायदे व मर्यादा लिहा. **[12]**

किंवा

सृजनात्मक विकास प्रतिमान स्पष्ट करा. सृजनात्मक विकास प्रतिमानाच्या पायऱ्यांचा उपयोग करून तुमच्या विषयातील कोणत्याही एका घटकाचे अध्यापन कसे कराल ते स्पष्ट करा.

प्र.6) पुढील प्रश्नांची उत्तरे लिहा.(कोणतेही चार) **[20]**

अ) ब्लॉग आणि विकी यातील फरक स्पष्ट करा.

ब) अनुदेशन प्रणालीचे फायदे लिहा.

क) ऑनलाईन कॉन्फरन्सचे फायदे लिहा.

ड) प्रशिक्षिण व अनुदेशन यांतील फरक स्पष्ट करा.

इ) स्वयंअनुदेशनाची वैशिष्ट्ये स्पष्ट करा.

फ) शिक्षणामध्ये EDUSAT ची भूमिका स्पष्ट करा.

ⓘ ⓘ ⓘ

munotes.in